

Bahtiyar Vahapzâde

ÖZÜMÜZÜ KESEN KILIÇ (GÖKTÜRKLER)

Türkiye Türkçesine Aktaran
YAVUZ BÜLENT BÂKİLER

T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI

SANAT / TİYATRO

ÖZÜMÜZÜ KESEN KILIÇ
(GÖKTÜRKLER)

Büyük Türk yazarı Nihal Atsız'ın aziz hâtırasına!

Bahtiyar VAHAPZÂDE

T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI / 2124
Yayımlar Dairesi Başkanlığı
Sanat – Tiyatro Dizisi / 177-142

ÖZÜMÜZÜ KESEN KILIÇ (GÖKTÜRKLER)

(Dram; 3 Perde, 12 Sahne)

Bahtiyar VAHAPZÂDE

B-11488

Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine Aktaran:
Yavuz Bülent BÂKİLER

W 6 (574)

© T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI / 1998 – ANKARA

ISBN 975-17-2028-1

Kapak Düzeni / Necip EVLİCE

Vahapzâde, Bahtiyar

Özümüzü kesen kılıç (Göktürkler) / Bahtiyar Vahapzâde; Türkiye Türkçesine aktaran: Yavuz Bülent Bakiler. – Ankara : Kültür Bakanlığı, 1998.

VIII, 88 s. ; 20 cm. – (Kültür Bakanlığı yayınları ; 2124. Yayınlar Dairesi Başkanlığı sanat-tiyatro dizisi ; 177-142)

ISBN 975-17-2028-1

I. k.a. II. Seriler: .
812.42

Birinci Baskı, 3.000 Adet

Öncü Ltd. Şti. – Tel: (0312) 231 20 26
Ankara 1998

Kardeş Azerbaycan Cumhuriyeti'nde en çok okunan şairlerden ve yazarlardan biri de Bahtiyar Vahapzâde! Vahapzâde, Türkiye okuyucularının da yakından tanıdığı isimler arasında. Bahtiyar Vahapzâde, hem çeşitli yayınevlerimiz tarafından basılan şiir kitaplarıyla, hem de edebiyat ve sanat dergilerimizde yer alan yazılarıyla Türkiye'de de dikkat çeken ve sevilen bir kalem.

1991 yılında, Bakanlık yayınlarımız arasında O'nun üç tiyatro eseri yayınlandı: **Nereye Gidiyor Bu Dünya, İkinci Ses ve Feryat**. Bu eserler arasında **İkinci Ses**, Devlet Tiyatroları tarafından sahnelerimize de konuldu, ilgiyle seyredildi. Bu defa, Bahtiyar Vahapzâde'nin tarihî kaynaklara dayanarak yazdığı: **Özümüzü Kesen Kılıç / Göktürkler** isimli üç perdelik dramını da okuyucularımıza sunuyoruz.

Bahtiyar Vahapzâde, 1950 yılından beri Bakü Devlet Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışıyor. Aynı zamanda milletvekili sıfatıyla da hizmet veriyor.

Azerbaycan'da "Doğru dil, doğru din, doğru tarih, şu-uruyla yazdığı için, Azerbaycan istiklalinde söz sahibi olan kalemler arasında onun ayrı bir yeri vardır.

Çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmak gayretinde olan Türkiye, hem Batı dünyasındaki ilmî ve teknik gelişmelere kapılarını açmak mecburiyetindedir; hem de Azerbaycan ve Türkistan kültürünü yakından tanımak ihtiyacındadır. **H. de Balsac**'ın ifadesiyle "Millet, edebiyatı olan bir topluluk" ise, bu kültür ihtiyacımızın giderilmesi, şartların şartı gibi karşımıza çıkıyor. Azerbaycan ve Türkistan edebiyatını tanımaya devam edeceğiz.

Özümüzü Kesen Kılıç'ı, bu düşüncemizin bir yeni fidesi olarak, size zevkle uzatıyoruz.

M. İstemihan TALAY
Kültür Bakanı

KİŞİLER

KARA HAN, KARA HAKAN : Göktürk Hakanı

YAŞAR-ŞAD-DULU HAN-

DULU HAKAN

: Kara Hakan'ın yeğeni.

ŞU-TEKİN-KÜR-ŞAD

: Dulu Han'ın küçük kardeşi.

ERKİN

: Dulu Han'ın veziri.

İÇGEN HATUN

: Çin Hakanının kızı, Kara Hakan'ın eşi.

YAN-ÇUNG

: Çin Şehzadesi, İçgen Hatun'un kardeşi.

MÜBİ TARKAN

: Kara Hakan'ın dostu ve veziri.

SELCAN

: Kür-Şad'ın eşi.

SALUR HAN

: Kara Hakan'ın hazinedarı.

ARSLAN

: Kür-Şad'ın yaveri.

Sİ-YAN-Şİ

: Çinli kadın.

BÂNU ÇİÇEK

: Dulu Han'ın eşi.

ŞEYTAN

MELEK

İLTERİŞ

: Kür-Şad'ın oğlu

ÇİN SUBAYI

BEKÇİ

1. TELLÂL, HEM DE ATLI ULAK

2. TELLÂL, HEM DE ATLI ULAK

1. ÇALGICI

2. ÇALGICI

ASKERLER

BİRİNCİ PERDE

1. SAHNE

(Perdenin önü. Zafer boruları çalınmaktadır. Perdenin sağından ve solundan ulaklar çıkar.)

1. ULAK : Ey Ötüken'de yaşayanlar! Duyduk duymadık demeyin! İştin ve bilin! Şehzade Şu-Tekin, Juan-Juanlarla savaşından zaferle geri dönüyor.

2. ULAK : Kara Hakan, bu günü, bütün Türk elinde bayram ilân ediyor. *(Perde açılır.)*

(Meydan. Zafer boruları, davullar çalınır. Kara Hakan ve İçgen Hatun muhafızlarıyla birlikte gelirler. Meydanda bulunanlar, Hakan'ın önünde dizlerini yere vururlar. Kara Hakan, İçgen Hatunla birlikte, çadırın karşısındaki bir tepeye yürür.)

KARA HAKAN : Yaşar Şad! Türkeline zafer kazandıran şanlı ordumuzun başbuğunu, bu saltanatın şehzadesi olarak ilk önce sen karşılamalısın! Geç ileri.

(Tantanalı bir zafer mûsikî başlar. Şu-Tekin ve askerleri meydana girerler. Kızlar, Şu-Tekin'in ayakları altına çiçek desteleri atar. Kardeşi Şu-Tekin'i kucaklar.)

ŞU-TEKİN : *(Yaşar Şad'ın kulağına uzanır.)* Hakanlık kılıcı amcamızın belinde mi Yaşar Şad?

YAŞAR ŞAD : Bekle! Göreceksin!

KARA HAKAN : Şu-Tekin! Türkelinin suyu, havası ve ekmeği sana helâl olsun! Eğilmeyen başları eğdirmiş, bükülmeyen dizleri bükürmüş olan atalarımız Me-te'nin, Bumin'in, İstemi'nin hayır duaları da her zaman senin üzerinde olsun. Sen, korkunç düşmanlarımız Juan-Juanlara diz çöktürdüğün, onların karşısında büyük bir zafer kazandığın için, atalarımızın ruhunu da şad ettin. Ben, Ötüken'e zafer kazandıran ordumun başbuğunu mükâfatlandırıyorum. Kardeşimin oğlu Şu-Tekin'i, bugünden itibaren Kür-Şad ilân ediyorum. Demircilerimize yol göstererek, onlarla birlikte çalışarak, ordumuzu her türlü silahla donatan kardeşimin oğlu Yaşar Şad'a da bundan böyle Dulu Han diyeceksiniz. Bin pınar toprağının hakanlığını ona bırakıyorum. Silah ustası demirci Erkin'e de hil'ât giyindiriyorum.

ETRAFTAN SESLER : Aşk olsun! Aşk olsun!

KARA HAKAN : Mübi Tarkan, şehzadelere hayır dua ver.

MÜBİ TARKAN : Dedem Korkut töresiyle size ad verildi. Gök Tanrı adınızı doğrultsun!

(Kucağında kundakla Bânu Çiçek gelir.)

BÂNU ÇİÇEK : Ben de, kaynım Şu-Tekin'i, aldığı yeni adla, Kür-Şad rütbesiyle kutluyorum. Ayrıca, ulu Tanrının ona verdiği bu oğul dolayısıyla Kür-Şad'ı tebrik ediyorum.

(Bânu Çiçek, Kür-Şad'a yaklaşıp kundağı ona uzatır.)

Sen, yeni ad aldığın günde, oğluna da bir ad koymasın. Bu gün, her ikinizin de ad günü olsun.

KÜR-ŞAD : Benim oğluma, büyük kardeşim Dulu Han bir ad versin.

DULU HAN : *(Kundağı kucağına alır.)* Ben, kardeşimin ilkine Kultuğ-ilteriş adını koydum. Yaşını da Tanrı versin.

SESLER : Mübarek olsun! Mübarek olsun!

KÜR-ŞAD : Hakan babam nerede? Hasta mı yoksa? *(Sükût)* Bu yüksek sıfatları, Hakanın buyruğuyla mı verdiniz? *(Sükût)* Niye bizimle görüşmüyor Hakan babam?

KARA HAKAN : Biz bu zafer gününde, seni kötü bir haberle karşılamak istemezdik! Oğul! Tanrının emrinden kaçmak mümkün değil. Bizim elimizden ne gelirdi ki? Benim büyük kardeşim, senin baban Çulo Hakan, bundan bir ay önce vefat etti. Başımız sağolsun!

KÜR-ŞAD : Şavaştı mı öldü? Yoksa hastalandı mı?

KARA HAKAN : *(Kür-Şad'ın kolunu tutar.)* Gidelim benim çadırıma. Sabırlı ol! Sana herşeyi anlatacağım.

(Meydandakiler dağılır. Kara Hakan, Kür-Şad ve İç-gen Hatun çekilir.)

ARSLAN : Hakanlar, karşısında diz çöktüren, Dünya'ya meydan okuyan Çulo Hakan, çadırında ölmüş birdenbire. Nice nice savaşımlardan zaferle çıkan, ölümü bile öldüren bir kahraman, böyle birdenbire nasıl ölür? Hayır! Böyle yiğitler çadırlarda doğarlar; ama meydanlarda ölürler.

Öldü Çulo Hakanım! Yetim kaldı bu millet

Gök Tanrı! Yeter artık çektiğimiz bunca dert.

2. SAHNE

(Kara Hakan'ın çadırı. Çadırın üstünde Göktürk Hakanlığının bayrağı. Çadırdaki Kür-Şad, Kara Hakan ve İçgen Hatun.)

KARA HAKAN : Oğul! Bu âni ölüm, senin gibi beni de çok şaşırttı. Bir gece yarısı İçgen Hatun beni çağırttı. Ben de, derhal hekim başına haber gönderdim. Hekimbaşı gelip dikkatle muayene etti. Yüreğinin birdenbire durduğunu söyledi. Beynimin uyuştüğünü hissettim. Çünkü, son günlerde, bize sık sık, göğsündeki sancılardan şikâyet ediyordu.

İÇGEN HATUN : Ölümünden üç gün önce sancıdan yatamamıştı. Gece hekimbaşını istedi. Hekimbaşı gelip sırtını bir hayli ovaladı. Sabaha yakın rahatladı.

KARA HAKAN : Şimdi şurada-burada, bazı dedikodular duyabilirsin. Bunların hepsi, aramızı açmak, bizi birbirimize düşürmek için uydurulmuş yalanlardır. Ben senin aklını ve kabiliyetini iyi biliyorum. Senin hakkında benim fikrim başkadır. Büyük oğul olduğundan, vârislik Dulu Han'a düşer. Çulo Hakan, âniden öldüğü için bir vasiyetname yazmadı. Sonra doğrusunu bilmek istersen, ben, hakanlığa Dulu Hanı uygun bulmuyorum.

İÇGEN HATUN : Ben de bu saltanatın Hatun'u olarak bu fikirdeyim!

KARA HAKAN : Sen cepheleydin. Ben de, savaşı bir ülke-yi başsız koymamak için, divanın tavsiyesiyle hakanlığı kabul ettim.

KÜR-ŞAD : Biz şimdi nasıl konuşuyoruz? Hakan ve Onun tebaası gibi mi konuşuyoruz; yoksa amca-yeğen gibi mi?

KARA HAKAN : Sen nasıl istersen öyle.

KÜR-ŞAD : O zaman ikimiz, başbaşa görüşmeliyiz.

(İçgen Hatun çadırı terk eder.)

Ben öyle anlıyorum ki, babam öldükten sonra üvey annemle evlendiniz, değil mi?

KARA HAKAN : Evet! Töremize göre, böyle olmalıdır:

KÜR-ŞAD : Babamın, Çin Hakanı'nın kızıyla evlenmesinde siyasî bir maksat vardı. Sen de biliyorsun ki, babam hakan olduğunda, Çin, Ötüken'e sık sık baskın yapıyordu. Ülkeyi talan ediyordu. Babam memleketi bu belâdan kurtarmak düşüncesiyle İçgen Hatun'la evlendi.

KARA HAKAN : Ben de Çin Hakanı ile aramız bozulması için İçgen Hatun'u, buradan babasına göndermeyi uygun bulmadım.

KÜR-ŞAD : Sen, Çin Hakanı'yla aramız bozulmasın diye İçgen Hatun'la evlendiğini söylüyorsun. Bu evliliğe rağmen Çin de, bizim güney otlaklarımızı işgal etti.

KARA HAKAN : Bunu ne çabuk öğrendin?

KÜR-ŞAD : Biz gelirken, güney otlaklarımızdan geçmek istedik. Çin çobanları önümüzü kestiler. "Burası şimdi bizimdir!" dediler.

KARA HAKAN : Bizim istihbaratçılar haber getirdiler ki, Çulo Hakan'ın ölümünü öğrenen Çin, bize hücum için hazırlanıyormuş, Ben, bu hücumu önlemek için de İçgen Hatun'la evlenmek zorunda kaldım.

KÜR-ŞAD : Amma faydası olmadı.

KARA HAKAN : Her halde hücumu mâni olundu. Senin, Juan-Juanlar üzerinde kazandığın zafer, elden çıkan otlaklarımız konusunda, yeni tedbirler almaya imkân verdi.

Şimdi biz, önce senin vâlihtlik işini....

KÜR-ŞAD : Bu mümkün değil!

KARA HAKAN : Niçin?

KÜR-ŞAD : Dulu Han büyük kardeşidir. Hakan da o olmalıdır! İkinci sebep; ben senin aynı zamanda damadınım da.

KARA HAKAN : Peki öyleyse, sen niçin kendi evlâdına isim koymadın da, bu işi, oğlunun amcasına havale ettin? (Sükût) Susuyorsun! Görüyor musun herkesin birbirine karşı büyüklük taslaması, kibirlenmesi, gururlanması var. Amma insanlık odur ki, ihtiraslarımızı bir tarafa koymalıyız ve birbirimize karşı hoşgörülü olmalıyız. Şimdi geçelim esas konuya: Sen de çok iyi biliyorsun ki Dulu Han gibi bir hareketi bir

hareketine uymayan, bir sözü bir sözünü tutmayan adamdan hakan olmaz. Geride kaldı İçgen Hatun'-dan olan senin üvey kardeşin Yağmur. O da hakanlık tahtına oturamaz; çünkü anası Türk asıllı değil. Demek meydanda yalnız sen varsın.

KÜR-ŞAD : Benim için devletin başında kimin olması önemli değil. Önemli olan devlettir.

KARA HAKAN : Bu meselede sen karar vermezsen kurultay karar verecek.

KÜR-ŞAD : Ben de büyük kardeşimin hakkını koruyacağım.
(*Sessizlik. Kür-Şad kalkar.*)

KARA HAKAN : Pekâlâ! Sakin ol! Bir şeyi bilmek istiyorum. Juan-juanlardan getirdiğiniz ganimet, bu yıl bizi kuraklıktan çıkarabilecek mi?

KÜR-ŞAD : Ben kılıç vuran askerim. Ganimet değerine akıl yormam. Binbaşı Ayhan, hepsinin listesini tuttu.

KARA HAKAN : Mührünü vur; ver Salur Han'a

KÜR-ŞAD : Neden Ona? Yoksa o, hazinedar mı?

KARA HAKAN : İşler öyle gelişti ki, onu, yeniden hazinedar yapmak zorunda kaldım.

KÜR-ŞAD : Ama güvenilir olmadığı için babam onu hazinedarlıktan kovmuştu.

KARA HAKAN : Bana inan Kür-Şad, hazine işini, ondan daha iyi bilenimiz yoktur.

/Kür-Şad kalkıp gider. Kara Hakan derin bir düşünceye dalar. İçgen Hatun ve Yan Çüng gelirler./

İÇGEN HATUN : /Yan Çüng'u takdim eder./Kardeşim. Çin şehzadesi Yan Çing!/Yan Çüng Hakanın karşısında baş eğer./Bizim saferimizi kutlamaya gelmiş.

KARA HAKAN : Hoş geldin. Sen galiba Çin Hakanının ortanca oğlusun.

YAN ÇÜNG : Evet !

KARA HAKAN : Ben seni çocukluğunda gormüşdüm. Gelişin hayır mı?

YAN ÇÜNG : Sizleri ziyaret etmek istedim. Juan-juanların mağlubiyyeti bizi de sevindirdi.

KARA HAKAN : Veliaht nasıldır?

YAN ÇÜNG : Sağ olun! Kardeşlerim arasında en çok sevdiğim Veliaht'dır. Biz hem kardeşiz, hem de dost

KARA HAKAN : Bizim Yağmur ne ile uğraşıyor?

İÇGEN HATUN : Benim Yağmur'um şimdi koskoca bir delikanlı oldu.

YAN ÇÜNG : Yağmur'dan amcasına mektub getirdim. /Elindeki mektubu Kara Hakana uzatır./

KARA HAKAN : Bu mektub Çince yazılmış. Yağmur ana dilini bilmiyor mu?

İÇGEN HATUN : /güler/ Çince, onun ana dili zaten.

KARA HAKAN : Evet! Doğru diyorsun! Ben şaşırp kaldım. Şüphesiz ki, Yağmur, Şan-Yan, Konfiçyüs gibi Çin.

Filozoflarını tanıyor. Şi-Huyandi, Iyu-Ban, Ban-Çay gibi Çin Hakanlarını da bilir. Ama Onun, Atilla, Mete, Cici, Bumin ve İstemi Kağan gibi Türk büyüklerinden haberi yoktur.

İÇGEN HATUN : Buraya döndükten sonra onları da tanır. Yan-Çung, uzak yoldan geldi. İzin ver de gidip dirlensin!

KARA HAKAN : Buyursun! (*Yan-Çung çıkar.*) Ben, kardeşinin bu gelişinden birşey anlamadım! Bu geliş, şehzade gelişine benzemiyor. Çünkü, hakanlar arasında kaide-kanun var: Bir ülkenin şehzadesi, başka bir ülkeye giderse, kendi Hakanından, gittiği ülkenin Hakanına resmî bir selâm, yahut bir mektup götürür.

İÇGEN HATUN : Doğru söylüyorsun! Ama ben, onun konuşmalarından öyle anladım ki, buraya, babamdan habersiz gelmiş! Galiba, babamla araları pek yok! Babam, elden-ayaktan düştüğü halde, saltanattan çekilmek istemiyor.

KARA HAKAN : Her yerde olduğu gibi!

İÇGEN HATUN : Kür-Şad senden ne istedi?

KARA HAKAN : Ben ona saltanat vârisliği teklif ettim.

İÇGEN HATUN : Nasıl olur?

KARA HAKAN : Göktürk Hakanı benim İçgen Hatun.

İÇGEN HATUN : Doğru! Şimdi Gök Türk Hakanı sensin! Ama vaktiyle büyük kardeş olarak, Hakanlık senin hakkındı. Hakanlığı, baban sana vermedi, ben verdim.

KARA HAKAN : Şimdi benden ne istiyorsun?

İÇGEN HATUN : Yağmur'un hakkını!

KARA HAKAN : Senin oğlunun hakkını öyle mi?

İÇGEN HATUN : Benim ve Çulo Hakan'ın oğlu (*Kara Hakan güler.*) Niçin gülüyorsun?

KARA HAKAN : Ben daha ölmedim! Yaşadığım müddetçe, bu saltanatın sahibi ben olacağım. Sonra, bizde ne divan, ne de kurultay, Çin kızından olan bir evlâdı, Gök Türk saltanatına oturtamaz!

İÇGEN HATUN : Önce Gök Türk saltanatı, bize minnettar olsun ki Onun Hakanının damarlarında Çin kanı akıyor. Sonra, sen bana söz vermemiş miydin? "Yağmur büyüdükten sonra bu tahtı ona vereceğim" dememiş miydin? Şimdi neden sözünde durmuyorsun? Hakanlığı damadın Kür-Şad'a mı vermek istiyorsun?

KARA HAKAN : Sen de biliyorsun ki, halkın bizim düşüncelerimizden, isteklerimizden haberi yoktur!

İÇGEN HAKAN : Hakanın olduğu yerde kimdir, necidir halk? Halkın vazifesi, Hakanın dediğine boyun eğmektir. Sözün özü budur işte.

KARA HAKAN : Senin dediğin sizin memlekette geçer. Bizde divân var; kurultay var!

İÇGEN HATUN : Divan da, kurultay da Çulo Hakanın zamanında yok muydu?

KARA HAKAN : Biz bu iki kardeşin yüreklerindeki şüpheyi yok edemeyeceğiz İçgen! Ben şimdilik, bir takım va'atlarla, ikisinden birinin kalbini kazanmak istiyorum.

İÇGEN HATUN : Sen rahatsız olma! Ben onların ikisinin de hakkından gelirim. Sen biraz sabret. Hem de benim işime karışma!

KARA HAKAN : *(Ne yapacağını bilemez.)* Şeytansın sen! Şeytansın!

3. SAHNE

(Meydan. Dulu Han'la Erkin gelirler.)

ERKİN : Şimdi sen ne yapmak istiyorsun?

DULU HAN : Yani benim ne yapmak istediğimi sen bilmiyor musun? Babasının kâtilinden kısas almayan oğula oğul demek olur mu? Amma ben, büyük kardeş olsam da Kür-Şad'ı beklemeli idim. Çünkü O da, bir oğul olarak kısasa karar vermeli.

ERKİN : Dulu Han, biz, çocukluktan beri dostuz. Kan kardeşiyiz *(Bileğini, onun bileğine dokundurur.)* Bu bileklerden birbirine kan geçti. Bu bakımdan, ben, sende gördüğüm kusurları her zaman, yüzüne karşı söyledim. İşte bugün de söylüyorum: Sen çılgınsın! Yüz defa ölçüp, bir defa biçmeyi başaramıyorsun. Bana göre bu meselede çok dikkatli olmalısın. Kür-Şad'ı da kıskırtmamalısın. *(Si-Yan-Şi, nazlana nazlana onlara doğru gelir.)*

Sİ-YAN-Şİ : Erkin! Dostun keyifsiz görünüyor. Neden onun yasını dağıtmıyorsun?

ERKİN : Sen, bir Çin raksı oynasan çok güzel olur. Belki O zaman keyfi de yerine gelir.

Sİ-YAN-Şİ : Bilsem ki raksla onun keyfi açılacak, sabaha kadar oynarım.

ERKİN : Peki kocan ne der sana?

Sİ-YAN-Şİ : Kocam, onun neş'elenmesini benden çok istiyor!
(*Si-Yan-Şi raks etmeye başlar.*)

ERKİN : Zalimin kızı, çok tatlı kadındır.

DULU HAN : Gerçekten de Çin güzelleri, eşsiz-benzersiz oluyor.

ERKİN : Ona sakın ilişme! Töremizi unutma! Bana bak Yan-Çung'un gelişinden haberin var mı?

DULU HAN : O da kim?

ERKİN : Dayını tanımıyor musun?

DULU HAN : Yan-Çung? Çinliden bana dayı ha?

ERKİN : İçgen Hatun'un kardeşi sana dayı olmuyor mu?

(*Kürşad gelir. Dulu Han. Kür-Şad'ı karşılamaya gider. Erkin, Si-Yan-Şi'ye çıkması için işaret verir. Dulu Han'la Kür-Şad konuşa konuşa gelirlerken Erkin çekilir.*)

KÜR-ŞAD : O bana isbat etmeye çalıştı ki Çulo Hakan, kalp sektesinden eceliyle öldü!

DULU HAN : Sen de inandın öyle mi?

KÜR-ŞAD : Ben onun yanından, doğru hekimbaşının evine gittim. O da, onların dediklerini aynen tekrarladı bana.

DULU HAN : Ölümünden bir süre önce, ben babamın yanındaydım. Cepheden güzel haberler geldikçe, çocuklar gibi seviniyordu. Ben, onda hiçbir hastalık belirtisi görmedim. Eve geldim. Gece yarısı, Erkin beni

uyandırıp ölüm haberini verdi. Koşup gittim. Yüzü gömgöktü. Bu, zehirlenme işareti değil mi?

KÜR-ŞAD : Olabilir!

DULU HAN : Olabilir ne demek? Babamızı zehirlediler. Bu, böyledir.

KÜR-ŞAD : Sabırlı ol!

DULU HAN : Ben sabırlı olmasaydım seni beklemezdim. Şimdi söyle bakalım biz ne yapmalıyız? (*Sükût*) Niye cevap vermiyorsun? Babamızın intikamı yerde mi kalacak?

KÜR-ŞAD : Söyle bakalım. Sen ne yapmak istiyorsun?

DULU HAN : Ben sana soruyorum.

KÜR-ŞAD : Büyük kardeş sensin!

DULU HAN : İntikam!

KÜR-ŞAD : Öldüren kimdir?

DULU HAN : Ben! Gece onun yanında kim yatıyordu?

KÜR-ŞAD : İçgen Hatun!

DULU HAN : Sadece o değil. Amcamızla birlikte.

KÜR-ŞAD : Şahidin, delilin var mı?

DULU HAN : Sen ne diyorsun? Öldüren şahitle mi, delille mi öldürür?

KÜR-ŞAD : Amma intikam alan, intikamında, şeksiz-şüphesiz haklı olduğuna inanmalıdır.

DULU HAN : Demek sen hâlâ inanmıyorsun? (*Sükût*)

KÜR-ŞAD : Eğer bu ölüm cinayet ise, biz buna, bir babanın gayretli oğulları olarak boyun eğmemeliyiz! Ama bir

ülkenin evlatları olarak da yalnız bir babayı değil, bütün bir milleti düşünmek mecburiyetindeyiz. Juan-Juanlarla savaşta üç tümen ordu kaybettik. Kuraklık yüzünden, ülkede kıtlık ve açlık başladı. Güney otlaklarımızın bir kısmı elimizden gitti.

DULU HAN : Bunların intikamla ne ilgisi var?

KÜR-ŞAD : Sözümü kesme! Beni iyi dinle! Sen Kara Hakan'ın rahat uyuduğunu mu sanıyorsun? O, her an bizden şiddetli bir mukabele bekliyor.

DULU HAN : Elbette! O biliyor ki, biz bu kanı yerde koymayacağız!

KÜR-ŞAD : Bu bakımdan, biz, ilk önce, bu ölümün bir cınayet olduğunu kesinlikle tesbit etmeliyiz!

DULU HAN : Babamızın ölümünden sonra, ortada veliahd varken, onun alel-acele Hakanlığı ele geçirmesi ne demektir?

KÜR-ŞAD : Baba-oğul akrabalığı, elbette en yakın akrabalıktır, lakin taht-taç konusunda onun hiçbir önemi yoktur.

DULU HAN : Nasıl?

KÜR-ŞAD : Senden birkaç dileğim var. Önce, bana biraz zaman ver. Bu konuyu etraflı bir şekilde araştırıp öğreneyim. Sonra, çok dikkatli ol. Her duyduğun sözün inanma. Aramıza düşmanlık tohumları serpmek, bizi birbirimizden ayırmak isteyebilirler. Ayrıca, Güney otlaklarımızın işgâli karşısında çok uyanık olmalıyız. Çünkü bu, Çin'in bize bir hücum hazırlığı içinde olduğuna işaret!

DULU HAN : Biliyorum. Ülke, Çin casuslarıyla dolu. Biri de yeni geldi. İçgen Hatun'un kardeşi Yan-Çung!

KÜR-ŞAD : Yan-Çung mu? Onun hakkında çok şeyler dinledim. Çin şehzadelerinin en hilebazı, en fırıldakçısı bu adam! Sihirbazın biri. Buraya iyi niyetlerle gelmiş olamaz. Ülkenin bu zor günlerinde Gök Türk elinin hakanından şahsi intikamımızı almaya, halkı başsız koymaya bizim hakkımız yoktur.

DULU HAN : Halk, neden başsız kalsın? Ben bu saltanatın vârisi değil miyim?

KÜR-ŞAD : Seni kurultay seçmelidir. Doğru söylemiyorsun! Vâris, bir çekişmeye, bir münakaşaya sebebiyet veriyorsa kurultaya baş vurulur.

KÜR-ŞAD : Eğer elimizde babamızın vasiyeti olsaydı, kurultayın çağrılmasına ihtiyaç kalmazdı. Ayrıca, Kara Hakan'ın katledilmesi, bize saldırmak için Çin'in elinde bir gerekçe olabilir. Biz, bu imkânı Çin'e vermemeliyiz.

DULU HAN : Babamızın katli Çin'in saldırısına sebep oluyor da, neden Kara Hakan'ın katli savaşa sebep olsun?

KÜR-ŞAD : Bu cinayet, etrafta tabii bir ölüm gibi anlatıldı. Cinayetten sonra Kara Hakan'la İçgen Hatun derhal evlendiler. Demek, Çin'in bu olayda hiçbir kaybı olmadı. Çünkü, Gök Türk Devleti'nin başında Çulo Hakan gibi kudretli bir adamın bulunması Çin menfaatlarına uygun değildi. Eğer babamız öldürülüyse, hiç şüphesiz, bunda Çin'in parmağı da vardır.

B-11788

Çin, Juan-Juanlarla savaşta, bizim yenileceğimizi sanıyordu. Cephedeki üstünlüğümüzü işittikleri zaman, bu cinayeti düzenlemişlerdir. Şimdi bizim, yeni bir savaşa girecek gücümüz yok. Hakanlığı içeriden parçalarsak, kuvvetli bir dış siyaset yürütemeyiz.

DULU HAN : Sen benim fikrimi oraya-buraya çekip durma.

KÜR-ŞAD : Ben sana, bugünkü vaziyetimizi anlatıyorum.

DULU HAN : Beni oyalama. Benim hiçbir şüphem yok. Sen neden hâlâ tereddüttesin? Ben Kara Hakan'ın nutkunda da maksadını anladım. O, her ikimizi de şehzade olarak ilân etti. Benim kanunî veliaht olduğumu bilmiyor mu? Eğer ikimiz de şehzade isek veliaht kimdir?

(Erkin görünür. Konuşmaları bir süre dinler ve çekilir.)

DULU HAN : Bu konuda, daha önce aramızda konuşma olmadı mı? *(Sükût)* Neden cevap vermiyorsun? *(Sükût)* Susman beni şüphelendiriyor. *(Güler.)* Belki de damat, kayınatasının sırrını vermek istemiyor, öyle mi? Siz, vârislik konusunu konuşmadınız mı? Benden hiç birşey saklamıyorsan, burada kılıcının üzerine ant içer misin? Kara Hakan'la veraset konusunu görüşmedik der misin?

KÜR-ŞAD : Ben ant içmiyeceğim!

DULU HAN : Sohbeta beni çağırmadığınızda her şeyi anlamıştım. Kayınatan Hakanlığı mutlaka sana vermek istiyor.

KÜR-ŞAD : Kabul edelim ki, Kara Hakan senin dediğin gibi düşünüyor. Ben öyle bir teklifi kabul eder miyim hiç?

DULU HAN : İnsanoğlu çiğ süt emmiş!

KÜR-ŞAD : Dulu Han! Bu yanlış düşüncelerden sıyrıl artık. *(Kılıcını çekip çıkarır.)* Kılıcıma ant içerim ki benim hakanlıkta gözüm yok! O senin helâl hakkındır. Yalan diyorsam eğer, bu kılıç sineme gök girsin, kızıl çıksın.

DULU HAN : Kür-Şad söz başka, iş başka! Ben yapılan işe inanırım verilen söze değil! İnanıyorum ki O, sana saltanatı vaat etti! Sen de Onun vaadine aldanıp, babamızın intikamından vaz geçiyorsun.

KÜR-ŞAD : Dulu Han! Saltanat er veya geç senindir. Ama biz şu zor günlerde, şahsî arzularımızı bir kenara koyup, ülkemizi düşünmeliyiz.

DULU HAN : *(Güler.)* Gülünç bir şey! Babasının şerefini hay-siyetini düşünmeyen, ülkenin şerefi ve haysiyeti üzerinde titriyor.

KÜR-ŞAD : Yeter! Sus artık!

DULU HAN : Hayır! Susmayacağım! Ben, namussuzluğu boynuma alamam. Eğer sen alacaksan kenara çekil. Ben bildiğimi yapmak istiyorum.

KÜR-ŞAD : Dulu Han! İçinin sesini dikkatle dinle! Şimdi senin dâvan intikam dâvası değildir saltanat dâvasıdır. *(Salur Han görünür. Kardeşlerin münakaşasına bakıp geri çekilir. Kenardan onlara kulak verir.)*

DULU HAN : Namussuz-alçak! Ben o koca iblisten önce seni gebertmeliyim! (*Kılıcını çeker.*) Hazırlan! Dövüşmeliyiz biz! Sen beni babamızın katillerine sattın!

KÜR-ŞAD : Kendine hâkim ol Dulu Han!

DULU HAN : Uzun konuşma. Çıkar kılıcını! Ya sen; ya ben!

KÜR-ŞAD : Ben kardeşime kılıç kaldıramam. Eğer beni ortadan kaldırmak istiyorsan; vur! Dök kardeşinin kanını.

DULU HAN : Ben, kapıda-bacada kadın gibi gıybet edenlerden değilim. Ben, yüzyüze konuşmayı, yüzyüze vuruşmayı âdet edindim kendime! Çek kılıcını namert! (*Erkinle Bânu Çiçek gelirler. Kardeşleri bu vaziyette gören Bânu-Çiçek başındaki yazmasını çıkarıp yere serer.*)

BÂNU ÇİÇEK : Sen ne yapıyorsun Dulu Han? Ayıp değil mi? (*Dulu Han kılıcını kınına koyar. Bânu-Çiçek'in yazmasını yerden alıp ona verir.*)

Dulu Han, sen ne zaman hayrınla-şerrini, dostunla düşmanını ayırabileceksin!

(*Salur Han onlara doğru yaklaşır.*)

SALUR HAN : Siz taht için, boşu-boşuna birbirinizin kanına susuyorsunuz. Hakan sağ daha!

İKİNCİ PERDE

4. SAHNE

(*Kara Hakan'ın çadırı. Hakan av elbiselerini giymektedir. Selcan çadıra girer.*)

SELCAN : Nereye böyle baba?

KARA HAKAN : Canım sıkıldı! Ava gidiyorum. (*Sükût*) Hayr ola; niye geldin sen?

SELCAN : İstiyorum ki, şöyle baba-kız olarak dertleşelim biraz.

KARA HAKAN : Konuş öyleyse!

SELCAN : Dert beni öldürüyor baba!

KARA HAKAN : Senin ne derdin olacak Selcan kızım? Benim gibi baban, Kür-Şad gibi kocan... Uzun yıllar çocuğun olmuyordu. Şükür olsun Tanrı sana nur topu gibi bir oğul da verdi. Daha ne istiyorsun?

SELCAN : Keşke benim derdim, sadece evlât derdi olsaydı baba.

KARA HAKAN : Peki derdin ne senin?

SELCAN : (*Susar.*) Yüze vurmak istemiyordum. Ama artık dayanamıyorum. Seninle açık-açık konuşmak isti-

yorum. Ben herşeyi biliyorum. Keşki bilmeseydim. Baba, senin başın için ant veriyorum Gök Tanrı'ya. Karşında diz çöküp yalvıyorum (*Diz çöker.*) Artık yeter baba. İsteddiğine kavuştun. Burada dur artık.

KARA HAKAN : Sen neler saçmalıyorsun? Söylediklerinden hiçbir şey anlamıyorum!

SELCAN : Çok iyi anlıyorsun baba. Diyorum ki yaptıkların artık yeter!

KARA HAKAN : Ne yapmışım ben?

SELCAN : Baba! Ben seninle yüz-göz olmak istemiyorum. Ne demek istediğimi anlıyorsun sen!

KARA HAKAN : Açık söyle göreyim. Ne diyorsun şimdi?

SELCAN : Demek istiyorum ki, sen kardeşler arasına düşmanlık sokma.

KARA HAKAN : Kür-Şad'la Dulu Han'ı mı diyorsun? (*Sükût*) Ay deli kız! Ben, kendi damadımı, Hakan yapmak istiyorsam, sana göre bu düşmanlık mı doğuracak?

SELCAN : Hayır baba hayır! Evvela Kür-Şad'a Hakanlık lâzım değil. Esasında, bunu sen de istemiyorsun. Bu sözü ortaya atmakla, kardeşleri birbirlerinin üzerine saldırtıyorsun.

KARA HAKAN : Yani sen babanı böyle mi tanıyorsun? Yani ben, fitne-fesat mı çıkarıyorum?

SELCAN : Baba! Beni, sana karşı gelmeye mecbur etme. Dulu Han'a veliahtlık hakkını ver. Biz de sözü burada bitirelim. (*Selcan gitmek ister.*)

KARA HAKAN : Dur, gitme! Oku attıktan sonra yayı gizleme. Mademki başladın, sözünü sonuna kadar söyle.

SELCAN : Sen niye anlamak istemiyorsun ki? Ben, babamla kocam arasında kaldım!

(*İçgen Hatun gelir.*)

KARA HAKAN : Peki! Peki! Beni bekliyorlar. Şimdi sen git, başka zaman yine konuşuruz.

(*Kara Hakan gider. Selcan da kalkar.*)

İÇGEN HATUN : Yoksa size mâni mi oldum? Hayır mı gelişin?

SELCAN : Sen bu Hânedanın hatunu olduğun müddetçe, gördüğün gibi hep hayır içinde yüzeceğiz.

(*Çıkarken kapıda Salur Han'la karşılaşır.*)

SALUR HAN : Günaydın İçgen Hatun. İstediklerini getirdim. Seyredilmek için yalnız iki göz istiyor. Yalvıyorum size, bunu Hakan bile bilmesin.

İÇGEN HATUN : Endişe etme!

(*Salur Han, bir adet taş kaşlı gerdanlıkla, onun benzeri olan bir bileziği İçgen Hatun'a verir.*)

İÇGEN HATUN : Kuşu gözünden vurmuşsun Salur Han. Bana da böyle bir mücevher takım lâzımdı.

SALUR HAN : Juan-Juanlardan aldığımız ganimetlerdendir. Binbaşı Ayhan'ı tanıyor musun?

İÇGEN HATUN : İyi tanıyorum.

SALUR HAN : Bu ülkede, kıymetli mücevherattan onun ka-

dar iyi anlayan yoktur. Kür-Şad ta bunu bildiğinden, aldığımız ganimetin mücevharat listesini Ayhan'a tutturdu. Ayhan, bu gerdanlıkla bu bileziği mücevherat listesine geçirmede. Baksana, üzerlerinde Juan-Juan Hakanının damgası var.

İÇGEN HATUN : Bu memlekette, dostluğunu istediğim iki adam varsa birincisi sensin Salur Han!

SALUR HAN : Ben senin dostluğunu çok iyi biliyorum. Sağol! Bana yaptığın iyilikleri ömrüm boyu unutamam.

İÇGEN HATUN : Ben de senden gördüğüm iyilikleri unutamam. O zaman, işin üstü açıldığında, sen beni ele vermedin. Doğrusu, ben o vakit çok korkmuştum. Çulo Hakan'a, herşeyi bir bir anlatacağını sanmıştım. Konuşmadın. Seni işinden kovdukları halde bir şey söylemedin. Bu bakımdan, güvenimi tam kazandın.

SALUR HAN : Sen de beni yeniden hazinedarlığa getirdin.

İÇGEN HATUN : O zaman, seni, mahvetmek isteyen kim olduğunu biliyor muydun?

SALUR HAN : Elbette! Kür-Şad'dı o! Bana göz veriyor, ışık vermiyordu. Yılda birkaç defa, gelirmi-giderimi iletletiriyordu.

İÇGEN HATUN : Şimdi sen, Kür-Şad'ın, bu tahta vâris olmak sevdasına düştüğünü biliyor musun?

SALUR HAN : Peki ya Dulu Han?

İÇGEN HATUN : İşte bütün mes'ele bu noktadan başlıyor. Ne kadar yazık. Dulu Han buna inanmak istemiyor. Olanları bilmiyor.

SALUR HAN : Biliyor! Biliyor! Bu yüzden, geçen gün birbirlerini az kalsın öldüreceklerdi.

İÇGEN HATUN : Gök-Türk tahtında, bizim Dulu Han'ı görmek istediğimizi, onun yanında olduğumuzu kendisine bildirmeliyiz.

SALUR HAN : Bu işi sen bana bırak! Dulu Han'la hemen bugün görüşürüm ben!

İÇGEN HATUN : Aferin! Şimdi gidebilirsin!

(*Salur Han çıkar. Si-Yan-Şi gelir.*)

Sİ-YAN-Şİ : Beni çağırdığını söylediler.

İÇGEN HATUN : Gel bakalım. Ne haber var?

Sİ-YAN-Şİ : Yavaş yavaş her şey yoluna giriyor. Ben öncele-ri Dulu Han'ı ipe-sapa gelmez çok cesur biri sanırdım. Yakınlaştıkça gördüm ki çocuk gibi saf bir adam. Ne diyorsam inanıyor. Ama Bânu Çiçek de onu, gözünün önünden ayırmak istemiyor. Dulu Han da karısından çok çekiniyor. Sonunda yine bana yaklaşıyor.

İÇGEN HATUN : Demek tuzağa düştü. Sen onu, çadırına götürmelisin. Bu işden benim bir gün önce haberim olmalı. Anladın mı, anlamadın mı?

Sİ-YAN-Şİ : Anladım! Ama korkuyorum. Millet beni taşa tutar sonra.

İÇGEN HATUN : Çin Hakanı da seni ödüllendirecektir. Ayrıca ben de!... Çünkü sen de, kocan da, burada Çin'e hizmet ediyorsunuz. Anlıyor musun beni.

Sİ-YAN-Şİ : Mukaddes Budda'dan da korkuyorum! Ö, benim bu ihanetimi bağışlamaz.

İÇGEN HATUN : Kes sesini! Çin'e hizmet ettiğin için, Budda da, senin günahlarını affeder.

(*Salur Han'ın getirdiği gerdanlığı-bileziği ve bir avuç parayı ona verir.*) Bu paralar senin. Gerdanlık, divan toplantısında sana lazım olacak. Bu bileziği ise, tüccar Sin-Gu'ya vereceksin!

Sİ-YAN-Şİ : (*Bileziğe dikkatle bakar.*) Bilezikle-gerdanlık sanki aynı takımın parçaları gibi.

İÇGEN HATUN : Nakışları da aynı. Sin-gu, bu bileziği Kür-Şad'ın eşine, çok ucuza satsın.

Sİ-YAN-Şİ : Selcan'a mı?

İÇGEN HATUN : (*Başını evet! mânâsında sallar!*)

Sİ-YAN-Şİ : İçgen Hatun! Ne yapmak istediğini anlıyorum. Ben, Kür-Şad'a değil, Dulu Han'a acıyorum.

İÇGEN HATUN : Yoksa sevmeye mi başladın Onu. Çin'in menfaatinin olduğu yerde, sevgi-mevgi düşünülemez.

DIŞARDAN BİR SES : Dulu Han.gelmek istiyor?

İÇGEN HATUN : Çabuk çık! O seni burada görmesin. (*Si-Yan-Şi çıkar.*) Gelsin!

DULU HAN : Amcam evde mi?

İÇGEN HATUN : Az önce gitti.

DULU HAN : Anladım! Hatun ana, bu saltanatın vârisi kimdir?

İÇGEN HATUN : Ben, senden başka hiç kimseyi uygun bulmuyorum!

DULU HAN : Peki bu söylenenler ne?

İÇGEN HATUN : Bir şey mi duydun?

DULU HAN : Salur Han, bazı konularda beni uyardı da!

İÇGEN HATUN : Keşki seni başkası uyarsaydı da sen de uyansaydın. Gök Tanrı şahittir ki, ben her zaman senin hakkını koruyorum. Ama sen, her zaman benden şüphe ettin.

DULU HAN : O gün, sen de beni çadıra çağırmadın, amcam da.

İÇGEN HATUN : Hakanın olduğu yerde bana söz düşer mi hiç? Sonra sen, Kür-Şad'ın beni çadırdan kovduğunu bilmiyor musun?

DULU HAN : Gördüm!

İÇGEN HATUN : Peki öyleyse beni neden suçluyorsun? Damatla kaynata başbaşa görüşmek istedikleri zaman, beni yanlarında fazla gördüler. Gizli olan bir sohbet-te ise mutlaka gizli bir maksat var demektir!

DULU HAN : Ben o gizli maksadı çok iyi biliyorum. Babamın ölümünden sonra, bunlar bana kuyu kazıyorlar.

İÇGEN HATUN : Burda dur biraz Dulu Han! Bil ve unutma ki sana ilk kuyu kazın kişi, öz baban Çulo Hakan'dır.

DULU HAN : Olamaz! Mümkün değil bu!

İÇGEN HATUN : (*Dulu Han'a götürüp bir vasiyetname uzatır.*) Al oku, babanın, kendi eliyle yazdığı vasiyetnamesini! (*Dulu Han vasiyetnameyi alıp okur!*)

DULU HAN : Türk elinin Hakanı ben Çulo Hakan, vasiyet ediyorum ki: Ötüken'e zafer kazandıran küçük oğlum Şu-Tekin'i Kür-Şad adıyla müfakatlandırıyorum ve benden sonra, saltanat tahtına onun oturmasını istiyorum!"

(*Uzun bir sessizlikten sonra.*)

Nasıl iştir bu? Babamın vasiyetinin olmadığını söylüyorlardı!

İÇGEN HATUN : Kür-Şad'ın Juan-Juanlar üzerindeki zaferini işittikten sonra, baban bu vasiyetnamesini yazıp koydu Hakanlık çekmecesine. Öldükten sonra sana göstermek için alıp sakladım.

DULU HAN : Şimdi benim için herşey ayan-beyan ortada. Çok sağol Hatun ana! (*İçgen Hatun Dulu Han'ın elindeki vasiyetnameyi alır.*) Onu bana vermiyor musun?

İÇGEN HATUN : Şimdilik hayır! Sen Hakan tahtına oturduktan sonra senden bir isteğim olacak. Onu kabul edersen bu anlamsız vasiyetnameyi, birlikte yakarız.

DULU HAN : Senin dediğin gibi olsun! Peki şimdi ben, kanunî hakkımı nasıl geri alabilirim Hatun ana?

İÇGEN HATUN : Büyük Çin Hakanlığı senin arkadadır.

DULU HAN : Şimdi ben, öz babamın bana yaptığı kötülükle üvey anamın bana yaptığı iyiliği hangi ölçüyle ölçeyim? Sana lanet olsun baba! Ben sana ne kötülük ettim ki, sen benim hakkımı Kür-Şad'a verdin? Ben ne kadar kör olmuşum ki öz babamın bana düşman olduğunu görememişim.

(*İçgen Hatun'un karşısında diz çöker.*)

Şimdi ben, sana minnettarlığımı nasıl bildireyim Hatun ana? Ömrüm boyunca, sana kul-köle olmaya hazırım!

YAN-ÇUNG : (*Gelir.*) Sen kul-köle olmaya değil; Hakan olmaya lâıksın. Bu işde, büyük Çin Hakanı'na güvenebilirsiniz!

İÇGEN HATUN : Kardeş! Babamızın gönderdiği altın başlı kurt bayrağını ver sahibine!

YAN-ÇUNG : (*Bayrağı götürüp Dulu Han'a verir. Dulu Han, bayrak sapındaki yazıyı okur.*)

DULU HAN : Dulu Han'a!

YAN-ÇUNG : Memleketinizin sembolü olan altın başlı kurt bayrağını sana göndermesinin mânâsını mutlaka biliyorsun. Çin Hakanı, yalnız seni Göktürk saltanatı'nın vârisi biliyor. Amma bir şartımız var: Bu bay-

rağın sana verildiğini, şimdilik, bizim üçümüzden başka kimse bilmemeli!

DULU HAN : Çin Hakanı'na benim teşekkürlerimi bildirin.
(Çıkar.)

YAN-ÇUNG : Sen Yağmur için endişe etme. Şimdi bu tahta, kendi halkını kolsuz-kanatsız bırakan biri oturmalıdır. Babamızın emri böyledir.

İÇGEN HATUN : Aslanları karşı-karşıya getirdik!

5. SAHNE

(Dulu Han çadırdan çıkar. Işık söner. Sağ tarafta melek, sol tarafta şeytan görünür.)

DULU HAN : Yine mi geldiniz? Ben sizin elinizden nereye kaçayım?

MELEK : Ne oldu peki? Hani sen, Kür-Şad'ı, babanızın intikamını almaya çağırmıştın? Unuttun mu şimdi?

DULU HAN : Kim diyor babamı unuttuğumu?

MELEK : Unutmasaydın, İçgen Hatun'a, şimdi, senin dostunmuş gibi bakıp, karşısında diz çöker miydin?

(Gök gürültüsü, şimşek çakışı arasında şeytan kahkahalarla güler.)

DULU HAN : Defol! Sen ne istiyorsun benden ey şeytan?

ŞEYTAN : Doğru diyorsun. Şeytanım ben! Amma ben melek gibi, siz insanlara, o bilinmeyen dünyanın mutluluğunu vaad etmiyorum. Ben, insanı bu dünyada mutlu etmek gücüne sahibim!

(Şeytan kahkahalarla güler.)

DULU HAN : Niçin gülüyorsun?

ŞEYTAN : Senin gibi ahmakların, başarılması çok zor olan işlerin arkasında koşmalarına nasıl gülmeyeyim ben?

(Gök gürültüsü.)

DULU HAN : Bu ses, neyin sesidir?

MELEK : Bu ses, senin içindeki hayır ve şer kılıçlarının çarpışmalarının sesidir.

(Şeytanla melek kılıçlarıyla vuruşurlar. Onların çarpışmalarına kenardan bakan Dulu Han bir süre şaşırıp kalır. Sonra, kılıcını çekip onları ayırır.)

DULU HAN : İkiniz de defolun! Kararı ben vereceğim. Benim olduğum yerde siz kimsiniz?

ŞEYTAN : Biz seniz! Bizim sen olduğumuzu bilmeyince, sen bir karara varamayacaksın!

MELEK : Senin varlığın, bizim ikimizin birleşmesindendir. Bizim birimizin olmaması, seni yarım bırakır.

ŞEYTAN : Sen, ikimizden birimizi seçmelisin.

(Dulu Han düşünür. Melekle Şeytan onun karşısında raks eder. O, gâh Meleğe, gâh şeytana doğru yönelir.)

DULU HAN : *(Ellerini göğze açar.)* Gök Tanrı! Bana yol göster!

ŞEYTAN : Ordan yardım isteyenlerin elleri havada kalır!

DULU HAN : Elimi ihanete mi uzatayım?

ŞEYTAN : İhanet ve sadakat! Faydalı ve zararlı! Yalan ve gerçek... Bunların hepsi, insanların kendilerine göre uydurduğu şeylerdir. Senin için doğru olan bir şey, başkası için yanlış olabilir. Uzağa neden gidiyorsun? Amcam Kara Han, Kara Hakan olmak için, benim meslektaşım İçgen Hatun'la elele verip, öz kardeşi-

ni zehirlemedi mi? Bu, Meleğe göre ihanetse, bana göre sadakattır. O da mahlûktur; ben de! Neden onun arzusuna güzel, benimkisine "kötü" denilsin? Çulo Hakan'ın ölümü bu güzel meleğe göre *(Meleği gösterir.)* çok kötü bir şeydir! Amma bu ölüm, Kara Han'a hayır getirdi. Hakan oldu.

DULU HAN : Yoksa Kara Hakan'ı da sen mi yoldan çıkardın.

ŞEYTAN : *(Arka perdeyi kaldırır. Süslü Hakan tahtı görünür.)*

Ben onu taht sahibi yaptım. Bu taht, dünyanın en ahmak adamını, dünyanın en akıllı adamı haline getirir. Dünyanın en zayıf adamı bu tahta oturdu mu, dünyanın en kudretli adamı olur. Bu taht, dünyanın en sefil adamını, dünyanın en saygıdeğer insanı haline getirmek kudretine sahiptir. Bu taht, insanı o kadar yükseltir ki anlatamam. Sen burada oturduğün zaman, dün sana yukarıdan bakanlar bugün senin aşağıda kalırlar. Aşağıdan yukarıya doğru baklarlar.

Şimdi sen, bu büyük faziletten vazgeçebilir misin?

(Dulu Han, başını önüne eğerek.)

6. SAHNE

(Kür-Şad'ın çadırı. Çadırda Selcan. Kür-Şad gelir.)

KÜR-ŞAD : Söylenenler doğru mu Selcan?

SELCAN : Ne? Ne deniliyor?

KÜR-ŞAD : Sen babanla görüştün mü? Yanına gittin mi?
(Sessizlik) Cevap ver gittin mi?

SELCAN : Sen ey göz açıp gördüğüm! Ey gönlümü verdiğim!
Koç yiğidim! Efendim! Hünerim, hünerverim! Hırslanma bana! Gittim babama!

KÜR-ŞAD : Niçin? *(Sessizlik)* Niçin susuyorsun? *(Sessizlik)*
Ben savaştan döndüğüm günden beri seni bir tuhaf görüyorum. Sanki önceki Selcan değilsin! Yoksa halk arasında dolaşan söylentiler doğru mu? Yoksa bunun için mi benden utanıyor, gözlerime bakamıyorsun? Babanın ihanetinin azabını mı çekiyorsun?

SELCAN : Sus, konuşma Kür-Şad! Bırak derdimi kendi içimde çekeyim ben.

KÜR-ŞAD : Yani babamın katili gerçekten senin baban mı?

SELCAN : Bilmiyorum! Bana baskı yapma Kür-Şad! O, benim babamsa, senin de amcandır.

(Selcan birkaç adım atar.)

KÜR-ŞAD : Beri gelgil başımın bahtı, evimin tahtı. Dur biraz selvi boylum! Anla biraz beni. Geceleri uykum kaçıyor. Gerçeği bilmek istiyorum!

(Şi Yan-Şi gelir.)

Şİ YAN-Şİ : Ey Ötüken kartalı Kür-Şad! Bu mutlu günlerinde, bütün Türkeli gözünü sana dikmiş!

(Kür-Şad ona bir kese altın atar. Salur Han bunu görür.)

7. SAHNE

(Hanlığın divan meclisi. Sağ ve sol taraflarda Mübi Tarkan-Erkin-Salur Han-Yan-Çung- Kür-Şad, Dulu Han vardır. Kara Hakan, İçgen Hatun'la gelip baş tarafa geçerler.)

KARA HAKAN : Günaydın divan üyeleri! Bugün, görüşülecek üç meselemiz var. Birinci meselemiz, Çin'den gelen elçilerle sözleşme imzalamaktır. Çin Hakanı, bize barış teklif ediyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Mübi Tarkan ilk sözü sana veriyorum.

MÜBİ TERKAN : Şimdi, Çin'le barış yapmak, uzlaşmak, şüphesiz bizim için faydalı olur. Ama önce, onların ileri sürdüğü şartları bilmemiz gerek. Çünkü Çin, Çulo Hakan'ın ölümünden sonra, bizim güney otlaklarımızın bir bölümünü işgâl etti. Bugün, Ötüken'deki kıtlığın sebebi, böyle otlakların elimizden çıkmasıdır.

SALUR HAN : Juan-Juan'lardan aldığımız ganimetlerle de, Ötüken'i kıştan rahatlıkla çıkaramayacağız!

KARA HAKAN : Teklifiniz ne?

KÜR-ŞAD : Ben, Çin'e inanmıyorum! Tarih boyunca Çin, önce bizimle barış antlaşması imzalayıp bizi kandırdı. Sonra da bir fırsatını bulup üzerimize saldırdı. Ayrıca ben, bizim divan toplantımıza, başka bir ülke şehzadesinin katılmasını da doğru bulmuyorum.

KARA HAKAN : O benim kaynımdır Kür-Şad! Ben çok istedim ki sizin her biriniz, bu ülkeye, Yan-Çung'un yaptığı hizmetin yarısı kadar hizmet edebilesiniz!

KÜR-ŞAD : Nedir Yan-Çung'un yaptığı hizmet?

KARA HAKAN : Bizim çok işimize yarıyor Yan-Çung! Burada, yalnız birini, hazinedarımız Salur Han anlatsın!

SALUR HAN : Yan-Çung, Çin tüccarlarıyla görüşüp konuştu. Ganimet aldığımız dört kese altını, buğdayla değiştireceğiz.

KÜR-ŞAD : Altın olduktan sonra, onu buğdayla değiştirmek zor bir şey mi yâni?

KARA HAKAN : Kabul etmeliyiz ki biz Türkler, ticaretin inceliklerini, hilesini-hurdasını, püf noktalarını bilmiyoruz. Bu bakımdan, bizi her zaman aldatıyorlar. Yan-Çung'u ise aldatamazlar.

SALUR HAN : Bu yakınlarda, satmak için Çin'e üçbin at götürdü. Karşılığında bize 900 top ipek alıp getirdi.

KÜR-ŞAD : Üç bin ata karşılık 900 top ipek öyle mi?

SALUR HAN : Evet! Bizim için bu, çok iyi bir alış-veriş oldu.

KÜR-ŞAD : Eğer Çin, gerçekten, samimi bir yürekle, bizimle dost olmak istiyorsa, ülkemize neden bu kadar çok casus gönderiyor? Bence bütün bunlar, bize yine ansızın saldırmak için tuzak kurmak içindir!

KARA HAKAN : Peki teklifin nedir?

KÜR-ŞAD : Çin'e inanmamak. Kırgız Hakanının teklif ettiği birliğe girmek.

KARA HAKAN : Anlaşıldı. Senin maksadın, bizi dayının kuyruğuna bağlamak.

KÜR-ŞAD : Kırgız ulusu yalnız bana değil, bütün Türk eline akrabadır! Çinliye dayı diyeceğimize, kendi soyumuza dayı desek kötü mü olur yâni?

MÜBİ TARKAN : Ben de bu fikirdeyim!

DULU HAN : Ben, Çin'le barış yapmak taraftarıyım!

SALUR HAN : Ben del!

İÇGEN HATUN : Ben del!

ERKİN : Ben del!

KARA HAKAN : Ben del! İki oy'a karşı beş oy! Hepinizi, akşam Çin'le yapacağımız barış antlaşmasının imza merasimine dâvet ediyorum. Divan üyelerinin bilhassa dikkatini çekmek istiyorum. Çin'le imzalayacağımız bu barış anlatmasında en büyük pay, Yan-Çung'a aittir. Yan-Çung'un, babası ile arası biraz serin olsa da, Çin veliahtı ona çok inanıyor. Hakan, dış ülkelerle olan ilişkileri ona havale ediyor. Şimdi biz, Çin'le dostluk kurmamızda bize yardımcı olan Yan-Çung'un bu hizmetini değerlendirmeliyiz. Bu bakımdan, ben O'na, bizim ordumuzda tümen başı rütbesinin verilmesini teklif ediyorum. Bu konuda sizin de görüşlerinizi öğrenmek istiyorum.

ERKİN : Başka millete mensup bir kişi, bizim ordumuzda yüksek bir mevkiye nasıl getirilir?

MÜBİ TARKAN : Anayasamıza göre bu mümkün değil!

İÇGEN HATUN : Göktürk Anayasası ne zaman yazıldı acaba?

MÜBİ TARKAN : Bumin Hakan zamanında!

KARA HAKAN : Aradan geçen zamanı dikkate almıyor musunuz? Zaman değişmedi mi?

MÜBİ TARKAN : Kara Hakan! Biz seninle otuz yıldan beri dostuz. Sana olan bağlılığımdan şüphelenir mi hiç?

KARA HAKAN : Yok!

MÜBİ TARKAN : Öyleyse beni iyi dinle! Bu kitap, bizim hepimizin üstünde duruyor! Çünkü bunu, atalarımız yazdı. Onlar, bunun her kelimesine bağlı kaldılar. Bize de bu yolla gitmeyi tavsiye ettiler. Biz ne Bumin Kağan'dan çok fazla şey biliyoruz ne de İstemi Kağan'dan ve onlardan sonra gelen ulu hakanlardan. Bu bakımdan, bizim, bu kitabın bir bendini bile değiştirmeye hakkımız yoktur!

KARA HAKAN : Öyleyse, ben de Yan-Çung'u, muhafız birliğinin başına tayin ediyorum. Sorunuz var mı?

MÜBİ TARKAN : O'na inanıyor-güveniyorsan mesele yok! Bu senin kendi işindir.

KARA HAKAN : Geçelim üçüncü meseleye. Mübi Tarkan söyle bakalım! Söz senin!

MÜBİ TARKAN : Geçen gün, Şehzade Dulu Han, Çinli kadın Si-Yan-Şi'nin çadırına girdi. Denildiğine göre, Dulu Han o kadınla yaşıyormuş. Gök Türk töresine göre evli bir kadına ilişmek, cinayet işlemek gibi bir suçtur.

KARA HAKAN : Şimdi karar sizindir!

MÜBİ TARKAN : Si-Yan-Şi'yi çağırın!

(Nöbetçi, Si-Yan-Şi'yi çağırır. Si-Yan-Şi gelir.)

Si-Yan-Şi! Dulu Han, senin çadırına geldi mi?

Sİ-YAN-Şİ : Evet!

MÜBİ TARKAN : Si-Yan-Şi! Bizim kanunlarımıza göre, evli kişiyle ilişkiye girmenin ölümle cezalandırıldığını bilmiyor muydun?

Sİ-YAN-Şİ : Hayır! Bilmiyordum!

MÜBİ TARKAN : Yaşadığın memleketin kanunlarını bilmeliydin Si-Yan-Şi!

Sİ-YAN-Şİ : Bilemedim!

MÜBİ TARKAN : Sen mi onu yoldan çıkardın, yoksa o mu seni?

Sİ-YAN-Şİ : İkimiz de birbirimizi istedik!

MÜBİ TARKAN : Peki nasıl oluyor bu? Sen, "bana tecavüz edildi" dememiş miydin?

Sİ-YAN-Şİ : Kocamın korkusundan ne dediğimi bilmiyordum. Ben, Dulu Hanı seviyorum!

MÜBİ TARKAN : Dulu Han! Bu kadın doğru mu söylüyor?

DULU HAN : Doğru söylüyor!

MÜBİ TARKAN : Sen bu yurdun evlâdısın Dulu Han! Yaptığın işin ne demek olduğunu biliyordun değil mi?

DULU HAN : Evet!

MÜBİ TARKAN : Şimdi işlediğin cinayeti kabulleniyor musun?

DULU HAN : Evet!

MÜBİ TARKAN : Benim başka sorum yoktur!

KARA HAKAN : Kimin sözü veya sorusu var?

KÜR-ŞAD : Ben, töremizin bu suçla ilgili maddesi okunsun istiyorum!

MÜBİ TARKAN : (Kitaptan okur.) "Evli kadını yoldan çıkarmak Göktürk ahlâkına aykırıdır!"

KÜR-ŞAD : Çok güzel! Görülüyor ki töre, "yaşamaktan", "ilgi kurmaktan" bahsetmiyor. Töre: "Yoldan çıkarmak" üzerinde duruyor. Nedir yoldan çıkarmak? Yani kadını mecbur etmek! Halbuki burada her iki suçlunun ifadelerinden açıkca anlaşıldı ki, olayda mecburiyet olmamış. Yâni zorlama yok! Bu işe gönülle-riyle girmişler. Kim ne derse desin. Erkin'in söylediği gibi, Si-Yan-Şi, çoktan beri, Dulu Han'ı, yanına çekmeye çalışıyormuş. Denilenler doğru ise, Dulu Han Si-Yan-Şi'yi yoldan çıkarmamış. Si-Yan-Şi Dulu Han'ı yoldan çıkarmış!

Sİ-YAN-Şİ : (Öfkeyle ileri çıkar.) Kür-Şad! Sen doğru söylüyorsun! Dulu Han beni yoldan çıkarmadı. Ama beni sen yoldan çıkardın. Şimdi, madem ki böyle, ben de doğruyu söyleyeceğim!

Dulu Han! Artık iyice bil ki, kardeşin Kür-Şad, Hakanlığı senin elinden almak için bu oyunu düzenledi.

MÜBİ TARKAN : Delilin var mı elinde?

Sİ-YAN-Şİ : Var! Gördüğüm hizmetin karşılığı olarak, Kür-Şad bana çok değerli, bir gerdanlık verdi.

(*Kara Hakan gerdanlığa dikkatle bakar.*)

KARA HAKAN : Üzerinde Juan-Juan Hakanının damgası var. Demek bu, Juan-Juanlardan alınmış ganimetlerden biri. Salur Han! Gel bak şuna! Sana verilen ganimetin içinde, bu gerdanlık da var mıydı?

SALUR HAN : Hayır! Ben bunu burada ilk defa görüyorum! Ama İleriş'in doğum merasiminde, bu gerdanlığı, Kür-Şad, Si-Yan-Şi'ye vermişti.

KARA HAKAN : Kür-Şad! Ne diyorsun bu iddialara?

KÜR-ŞAD : (*Gerdanlığı alıp dikkatle bakar.*) Binbaşı Ayhan'ı bulabilir miyiz acaba?

SALUR HAN : Ne yapacaksın Ayhan'ı?

KÜR-ŞAD : Cevahir ganimetlerinin listesini tutmayı ben ona bırakmışım. Doğrusunu o bilir.

SALUR HAN : Senin imzalayıp mühürlediğin liste, çantamda benim.

(*Çantasını açar. Listeyi çıkarır.*)

Buyurun okuyun! Seksen sandık külçe altın, yüzyirmi sandık gümüş, 36 parça elmas, 78 adet çeşitli büyüklükte mücevher, taş-kaşla süslü 14 kılıç, altın saplı 17 kama, cevahirle süslü iki taç, bir hayli yüzük, 26 altın zincir ve bilezik. İşte hepsi bu kadar. Bu listede gerdanlık diye birşey yok. Altında da senin imzan, senin mühürün var. Buyur, bak!

(*Kür-Şad listeye bakarken başını sallar.*)

KARA HAKAN : Kür-Şad, demek sen, hem de devlet hazinesinden, gizlice ganimet de aldın ha?

KÜR-ŞAD : Gök Tanrı şahittir ki ,bu bana iftiradır!

İÇGEN HATUN : Onun evi aransın! Hazinesden başka şeyler de alıp sakladığı ortaya çıkabilir!

SALUR HAN : Ben de aynı kanaatteyim.

MÜBİ TARKAN : Hakan kızının evini aramak olur mu?

İÇGEN HATUN : Biz, Si-Yan-Şi'nin söylediklerinin doğru olup olmadığını öğrenmek istiyoruz.

Salur Han! Yanına iki adam al. Git bunun evini ara.

(*Salur Han çıkar.*)

KÜR-ŞAD : Si-Yan-Şi! Bir anlık olsun vicdanınla başbaşa kal! Ondan ayrılma, onu dinle. Sonra soruma cevap ver. Dulu Han'ı tuzağa düşürmek için seni ben mi zorladım; yoksa bir başkası mı? O gerdanlığı sana ben mi verdim, yoksa bir başkası mı verdi? (*Sükût*) Budda'nın başı için doğruyu söyle. Vicdanının sesini boğma. (*Sükût*)

Sİ-YAN-Şİ : Sen... Sen ne istiyorsun benden?

KÜR-ŞAD : İnsanlık istiyorum senden! İnsaf, vicdan istiyorum senden!

DJULU HAN : Kür-Şad! Yapacağını yapmışsın! Hiç olmazsa erkek gibi davran. Suçunu, benim gibi kabul et. Bu zavallıyı burada niye sıkıştırıyorsun.

Sİ-YAN-Şİ : Evet! Sen zorladın beni, sen öğrettin bana!

KÜR-ŞAD : Artık sözüm yok!

KARA HAKAN : Mübi Tarkan hükmünü ver bakalım

MÜBİ TARKAN : Dulu Han'ın bir tek suçu var. Evli kadınla zina. Töremize göre, cezası ölümdür.

İÇGEN HATUN : Dulu Han'ın Hakan neslinden olduğunu dikkate alarak ölüm cezasının hapse çevrilmesini talep ediyorum.

ERKİN : Ben de!

KARA HAKAN : Ben de böyle olsun istiyorum. Ama Mübi Tarkan, bu hükme bir hususu da ilâve etmek lâzım. Dulu Han hapse girdiğinde veliahtlık hakkı-hukuku elinden alınır...

İÇGEN HATUN : Ben bu teklifi kabul etmiyorum.

KARA HAKAN : Peki! İkinci suçlunun cezası nedir?

MÜBİ TARKAN : Salur Hanı beklemiyecek miyiz?

İÇGEN HATUN : Sen söyle bakalım. Başkasına tuzak kurmanın cezası nedir?

MÜBİ TARKAN : Ölüm!

İÇGEN HATUN : Peki, kimseye haber vermeden, hazineye ait bir ganimeti alıp götürmenin, gizleminin cezası nedir?

MÜBİ TARKAN : Ötüken'e zafer kazandıran ve bu kadar ganimet getiren bir şehzadeyi, bir gerdanlık için...

İÇGEN HATUN : Bırak bu sözleri Mübi Tarkan! Bana şu sorunun cevabını ver: Bir ganimeti devletten saklamanın cezası nedir?

KÜR-ŞAD : O da ölüm İçgen Hatun! Yalnız benim bir canım var. Eğer mümkünse, benim bir defa öldürülmeme razı ol.

MÜBİ TARKAN : Sözüm sanadır Hakan! Töremize ve yasa-mıza göre, her bir suçlu, önce mahkemede yargılanmalı. Hükmü hâkim vermeli. Sonra o hükmü divan tastik etmeli. Biz ise şimdi, yargılamayı doğrudan doğruya divanda yaptık. Divan, mahkeme değildir. Hâkimin hükmünü tastik eden yüksek meclistir.

KARA HAKAN : Bunu herkes biliyor. Yalnız, suçluların her ikisinin de, Hakan neslinden olduğunu unutmamalıyız.

MÜBİ TARKAN : Peki her iki suçlunun Divan Üyesi olmasına ne diyorsun? Divanın, kendi üyelerini yargılamaya yetkisi yoktur. Divan, yalnız, hâkimin verdiği hükmü onaylar veya reddeder.

KARA HAKAN : Sen şimdi, isbat olunmuş, delillendirilmiş bir suça kulp takmaya çalışma. Anayasaya göre, ben bir Hakan olarak bu işe el koyabilirim.

MÜBİ TARKAN : Bu da senin hakkındır.

(Selcan'la Salur Han gelir.)

SELCAN : Baba! Sonunda istediğini yaptın!

KARA HAKAN : Ben burada baba değilim! Hakanım! Bunu kim bıraktı buraya.

SELCAN : Ben sana geçen defa söyledim: "Artık yeter" dedim. Ama sen aldırmadın, durmadın. Karın olacak şu iblisin fitnesine uyup, şehzadeleri felâkete sürükledin. Gök Tanrıdan kork baba!

İÇGEN HATUN : Onlar, kendi kendilerini felâkete attılar Selcan. Yani senin sevgili kocana, baban mı dedi ki git arsız-ahlaksız bir kadınla elele vererek, kardeşine tuzak kur?

KARA HAKAN : Yani Dulu Han'a, ben mi dedim ki git de evli bir kadının yatağına gir! Şimdi onların önlerinde suçlu ve günahkâr ben mi olmalıyım?

SELCAN : Yani, sen Kür-Şad'ın öz kardeşine tuzak kurduğunu inanıyor musun baba?

KARA HAKAN : Şahidin, isbatın karşısında ben ne yapabiliyim?
(*Salur Han'a döner.*) Salur Han ne oldu? Elindeki nedir?

SALUR HAN : Kür-Şad'ın Si-Yan-Şi'ye verdiği gerdanlığın tastamam benzeri olan bir bilezik. Evi aramaya gerek kalmadı. Bileğinideydi. Bir bakar mısın? İkisini de aynı usta yapmış. Nakışlar aynı. Elmas kaşlar aynı. Damgalar aynı.

KARA HAKAN : Şimdi buna ne diyeceksin? Demek o gerdanlığı, yaptığı işler karşılığında Si-Yan-Şi'ye, bileziği ise karına bağışladın.

SELCAN : Yalan! Bu bilezikten, Onun hiç haberi bile yok. Bu bileziği ben, Çinli bir tüccardan aldım.

YAN-ÇUNG : Kaça aldın?

SELCAN : İki kaplan derisine!

KARA HAKAN : Yan-Çung! Bir bak bakalım. O bileziğin değeri ne olabilir?

YAN-ÇUNG : (*Bileziği alır ve dikkatle bakar.*) Bu, en yüksek ayarlı altından yapılmış bir bilezik, üzerinde ki taşlar da işlenmiş elmaştan. Eğer deri ile hesaplarsak, en aşağı 30-35 kaplan derisi eder.

MÜBİ TARKAN : Kızım, acaba sen, o Çin tüccarını tanıyor musun?

SELCAN : Hayır! Tanımıyorum. Kapımıza gelmişti.

MÜBİ TARKAN : Demek o, bu bileziği, yalnız senin için getirdi ve sana satmak istedi. Mesele aydınladı. Kızım sen bize o tüccarı biraz tarif edebilir misin?

SELCAN : Üfak-tefek bir adam. Kırmızı yüzlü, uzun bir sakalı var.

MÜBİ TARKAN : Ta kendisi. O adam, fitne, fesat için biçilmiş kaftan Sin-Gu olacak. Hakan, lütfedin, emir verin o adamı buraya getirsinler.

KÜR-ŞAD : Kendini boşuna yorma Mübi Tarkan! Bu oyunu tezgâhlayan iyi tezgâhlamış. Sin-Gu buraya getirilse, Selcan'a karşı direnecek, "bileziği ona ben satmadım" diyecek.

KARA HAKAN : Amma tüccar olan bir kimse, 30-35 kaplan derisi edecek bir bileziği 2 deriye satmaz. Bu, uydurma bir şey! Yalanı da öyle demelisin ki gülünç duruma düşmemelisin.

SELCAN : Demek ben uyduruyorum ha? Demek ben yalancıymı öyle mi?

KARA HAKAN : Buna, daha başka nasıl bir ad koyabiliriz?

SELCAN : Ben geçen defa, babam olduğun için, yüzüne vurmak istememiştim. Ama artık, bıçak kemiğe dayandı. Aramızdaki baba-evlât perdesini kaldırıp söylüyorum. Yalancı ve sahtekâr ben değilim! Sensin ve senin karındır!

KÜR-ŞAD : Selcan!

KARA HAKAN : Senin ve kocanın yalanı, sahtekârlığı, bütün delilleriyle Divan'da sabit oldu. Amma bizimkinin daha isbatı yapılmadı. Sen, Hakanı tahkir etmenin cezasının ne olduğunu biliyor musun?

SELCAN : Biliyorum! Ölüme de hazırım. Eğer Kür-Şad ölüme mahkûm olacaksa, önce benim hayatıma son vermelisin! Kür-Şad'sız dünyaya tükürürüm ben. Onsuz yatak mezarım olsun. Onsuz dağların sularını içersam kanım olsun. Altın akçalarını harcar olsam kefenim olsun.

KARA HAKAN : Öyleyse iyi bil. Kür-Şad öldürülmelidir. Zincirleyin onların kollarını.

(Nöbetçiler, Kür-Şad'ın ve Dulu Han'ın kollarını zincirle bağlarlar.)

SELCAN : Şimdi sen de beni iyi dinle. (Hakana yaklaşır Onun kılıncını kınından çekip çıkarır ve hakana uzatır.) Al bakalım. Önce, kendi elinle seni tahkir etmiş olan evladını öldür hemen. (Sükût) Yapamıyor musun?

KARA HAKAN : Kılıncı bana ver ve defol buradan.

SELCAN : Yaklaşma!

KÜR-ŞAD : Selcan! Git buradan!

SELCAN : Eğer istediğimi yapacaksan kılıncını veririm. Bu kadar kişi önünde, Hakanı tahkir eden kimse öldürülmelidir. Al kılıncını, vur beni! Sonra da de ki: "Onu ben yaratmıştım, ben de öldürdüm!"

KARA HAKAN : Çıkarın onu dışarıya!

SELCAN : Evlât katili olmak istemiyor musun? Gülünç şey. (Kahkahalarla güler.) Demek, bir kardeş kâtili için, evlât katili olmak çok zor bir iş?

KARA HAKAN : Nasıl?... Ben.... Kardeşimin katili miyim ben?..

İÇGEN HATUN : Sen ne söylediğini biliyor musun?

SELCAN : Benim bildiğimi herkes biliyor! Baba, artık evlat-baba saygısı-sevgisi kalktı aradan. Bundan sonra, benim ölmekten başka yolum kalmadı. Vur beni! Vuramıyor musun? Öyleyse kendi cezamı, ben kendim veririm.

(Hakanın kılıncıyla kendisine vurup yıkılır.)

ÜÇÜNCÜ PERDE

8. SAHNE

(Meydan. Bağırma-haykırma-ağlama sesleri duyulur. Cenazeden dönen bir takım adamlar. Kara Hakan - İçgen Hatun yanan çadırı uzaktan seyretmektedirler. Kür-Şad, kucağında çocuk olduğu halde alevin karşısında dizüstü çökmüştür. Bânu Çiçek ona yaklaşır.)

KÜR-ŞAD : Selcan'ı kendi ellerimle toprağa verdim. Ona karşı son borcumu da yerine getirdiğime inanıyorum.

BÂNU ÇİÇEK : Peki ama evini neden yaktın?

KÜR-ŞAD : Bundan sonra kime lazım olacak ev?

BÂNU ÇİÇEK : Oğluna! İleriş'e!

KÜR-ŞAD : *(Kucağındaki çocuğu ona uzatır.)* Al! Bundan sonra İleriş sana emanet. Seni de, bu çocuğu da Gök Tanrı'ya havale ediyorum!

KÜR-ŞAD : *(İlerişi ve Bânu-Çiçek'i öper. Nöbetçilere döner.)* Haydi gidelim artık.

(Bekçiler Kür-Şad'ın ellerini bağlar.)

BÂNU ÇİÇEK : İleriş için merak etme! Artık benim bir değil, iki oğlum var. *(Yüzünü gökyüzüne kaldırır.)* Gök Tanrı! Sen ne yaptın? O, bu cezayı hak etmemişti. Neden sen ona, bunu reva gördün? Neden?

(Kara Hakan'la İçgen Hatun, Bânu Çiçek'e yaklaşırlar.)

BÂNU ÇİÇEK : Kutluyorum sizleri. Bir darbeyle Gök-Türk'ün iki büyük çınarını devirmeyi başardınız. Bundan sonra, size yalnız oynamak düşer. Çin güzelinin çalgıcıları da burada. Çalın oynayın! Çalın oynayın! Çalın oynayın! Bugün sizin bayramınız!

(Kara Hakan sinirlenerek çıkar.)

Casuslukla Hatunluğu çok büyük bir ustalıklarla yürüten Çin melikesinin önünde diz çökmek de benim kaderim!

İÇGEN HATUN : Bânu Çiçek! Sen çok akıllı bir kadınsın ama düşünmeden konuşuyorsun. Senin kocanı, ölümden benim kurtardığımı sakın unutma!

BÂNU ÇİÇEK : Sen gerçekten, bütün Türklerin saf dil olduğunu mu sanıyorsun?

İÇGEN HATUN : Sen, eşini tuzağa düşüren Kür-Şad'ı ve onun köpek yavrusunu savunmakla saf dilliğin de üstüne çıkıyorsun. Biliyor musun milletin senin hakkında neler düşünecek?

BÂNU ÇİÇEK : Bizim Türk töresinde, kayınbiraderlerimiz bizim kardeşlerimizden farksızdır. Sizdeyse durum tamamen farklı. Çünkü siz, kayınbiraderlerinizi oynaş gibi görüyorsunuz. Bunun en güzel örneğini gördüm burda ben! Kocasını öldürüp kaynına kadın olan İçgen Hatun'da gördüm ben.

İÇGEN HATUN : Törenize saygılı olmakla suç mu işledim?
Ne kadar garib! Siz, törenize saygılı olanların hepsi-
ne böyle mi damga vuruyorsunuz? Sıkı tut kucağın-
daki köpek eniğini. Belki zamanı geldiğinde yenge-
kayınbirader mes'elesini bir düzene koyar o!

BÂNU ÇİÇEK : Elbette İçgen Hatun, elbette! Bu yavrunun da-
marlarında asil Türk kanı dolaşıyor. İleriş, Yağmur
olamaz!

9. SAHNE

*(Kara Hakan'ın çadırı. Hakan ve Mübi Tarkan. Nö-
betçi gelir.)*

MÜBİ TARKAN : Kendine hâkim ol Hakan! Zindan bekçisi
huzura kabul edilmek istiyor. Bir sözü varmış!

*(Zindan bekçisi, üzerindeki kanlı kaftanıyla gelir.
Yere diz vurur.)*

ZİNDAN BEKÇİSİ : Ulu hakanım affet! Yanında yüzümüz ka-
ra.

KARA HAKAN : Nedir bu? Ne oldu?

ZİNDAN BEKÇİSİ : Dün gece yarısı, yüzleri yaşmaklı 5-6
adam zindanın kapısını açıp girdi içeri!

KARA HAKAN : Nasıl olur bu? Dışarda nöbetçi yok muydu?

ZİNDAN BEKÇİSİ : Onları öldürmüşler. İçeri girer girmez Du-
lu Han'ın yattığı hücreye koştular. Ben, onlardan bi-
rini yaraladım. Üçü birden üzerime çullandı. Başıma
topuzla vurdular. Orada yığılıp kalmışım. Kendime
geldiğimde baktım ki Dulu Han yok.

KARA HAKAN : Peki ya Kür-Şad?

ZİNDAN BEKÇİSİ : Onun da yattığı hücrenin kapısını açmış-
lar.

KARA HAKAN : Onu da götürmüşler mi, kaçırmışlar mı?

ZİNDAN BEKÇİSİ : Hayır! Kür-Şad, yerinde!

KARA HAKAN : Ahmak adam! Onu bekçisiz bırakıp buraya neden geldin?

ZİNDAN BEKÇİSİ : Kaçmayacağına eminim ulu'Hakan! Kaçmaz.

KARA HAKAN : Niye kaçmaz?

ZİNDAN BEKÇİSİ : Kaçsaydı geceden kaçardı! Oraya yığılıp kaldığım, bayıldığım zaman çıkıp gidebilirdi.

KARA HAKAN : Hemen git, onu al buraya getir!

(Zindan bekçisi çıkıp gider.)

Bak bizim başımıza ne oyun oynuyorlar? Onu kaçırınlar kim acaba? *(Sükût)* Niye susuyorsun? *(Sükût)* Mübi Tarkan gözlerimin içine bak!

MÜBİ TARKAN : Yoksa benden mi şüpheleniyorsun?

KARA HAKAN : Yalnız senden değil! Herkesten! Ne bakıyorsun Mübi Tarkan! O günkü divan toplantısında, onlara kol-kanat geren sen değil miydin?

MÜBİ TARKAN : Evvela, kaçan sadece bir kişidir. Sonra, acaba ne zamandan beri, divana kanunlarımızı hatırlatmak "suçluya kol-kanat vermek" şeklinde kabul ediliyor?

(Nöbetçi Kür-Şad'ı getirir. Kür-Şad yere diz vurur. Kara Hakan kalkıp Kür-Şad'ın yanına gider. Onu kaldırır.)

KARA HAKAN : Kür-Şad! Önce, başımız sağ olsun! Ben, Selcan'ın böyle bir çılgınlığa kalkışacağını doğrusu hiç beklemiyordum. *(Sükût)* Geceki olaya sen ne

diyorsun? Kim olabilir Dulu Han'ı kaçırınlar? Sen o adamları tanıyabildin mi?

KÜR-ŞAD : Hayır! Yüzleri kapalı idi. Ama Çinli olduklarına hiçbir şüphem yok!

KARA HAKAN : Nereden biliyorsun?

KÜR-ŞAD : İki şeyden: Birincisi boyları kısa idi, ikincisi içeri girdiklerinde hiç konuşmadılar. Eğer konuşsaydılar lehçelerinden Çinli oldukları anlaşılırdı!

MÜBİ TARKAN : Benim anlayamadığım, şaşırdığım bir şey var: Dulu Han, zindanda iki gece tek başına kaldı. Eğer bu adamlar, yalnız Dulu Han'ı kaçırmak istedilerse, niçin hemen hareket etmediler de, Kür-Şad'ın zindana atılmasından sonra harekete geçtiler?

KÜR-ŞAD : Çünkü onlar, Dulu Han'ı kaçırmak, beni de öldürmek istiyorlardı. Onlar, önce Dulu Han'ı hücrelerinden çıkardılar. Sonra, benim hücreme hücum ettiler. Dulu Han bunu görünce, onların karşısına dikildi. Beni öldürmelerine mâni oldu. Sonra bana döndü: "Bizim işimiz kalsın başka zamana?" deyip gitti.

MÜBİ TARKAN : Anladım! Peki, zindan kapıları açılmış. Zindan bekçileri de yok. Sen niye kaçmadın?

KÜR-ŞAD : Kendini günahkâr ve suçlu sayanlar cezadan kaçarlardı. Ben niye kaçayım?

(Kara Hakan, derin bir düşünceye dalar.)

KARA HAKAN : *(Kür-Şad'a)* Vârislik hakkın ortadan kaldırılmak şartıyla, bu mertliğini dikkate alarak seni bağışlasam nasıl olur?

KÜR-ŞAD : Bu konuda, ben kendimi suçlu kabul etmiyorum.
Siz, olmayan bir suçun neyini bağışlayacaksınız?

KARA HAKAN : Gel bu konuya yeni baştan dönmeyelim!

KÜR-ŞAD : Siz benim suçlu olduğumu bütün Türk eline ilân ettiniz. Şimdi, bir divan kararıyla, benim suçlu olmadığımı millete bildirmediğiniz, ben yine zindandan çıkmam. Ben sizden merhamet istemiyorum. Kanunlarımıza uymanızı talep ediyorum!

KARA HAKAN : Kanunlarımıza göre sen suçlusun ve günahkârsın! Bizim merhametimizi kabul etmiyorsan artık gidebilirsin!

(Kür-Şad çıkar. Işık söner. Tekrar yanar. Dışardan Arslan'ın feryadı duyulur.)

ARSLAN : Büyük Hakan! Büyük Hakan!

(Arslan Hakan'ın çadırına girer.)

Ulu Hakan! Bu sabah, Çin Ordusu ülkemize saldırdı.

(Yan-Çung girer.)

KARA HAKAN : Antlaşma imzalandıktan sonra bu ne biçim iştir Yan-Çung?

MÜBİ TARKAN : Burada anlaşılmayan bir şey yok. Savaşlar tarihinde bu çok âdi bir oyun!

KARA HAKAN : Şimdiye kadar, bizim atalarımız, ne zaman bir ülkeyle antlaşma imzaladı da sonra o ülkeye saldırıya geçti?

MÜBİ TARKAN : Hiçbir zaman! Antlaşmalarına sadık kalan hep biziz. Bu bakımdan bize saf kalpli diyorlar. Ta-

rih boyunca komşularımız, çok zaman bizi kandırıp antlaşma imzaladılar. Sonra da işte böyle...

ARSLAN : Bu, Çin ajanlarının bize kurduğu bir tuzaktır. Aldatıldık biz! Buna göz yumamayız.

KARA HAKAN : Arslan, Çin Ordusu nereye kadar geldi?

ARSLAN : Ötüken'in yedi ağaçlığına kadar.

KARA HAKAN : Savunmamız nasıl?

ARSLAN : Kutlu Dağ'ın eteğinde, Çin hücumunun önünü kestik. Ama başka cenahlardan da hücumlar bekliyoruz.

KARA HAKAN : Emrimi dinleyin: Eli silah tutanlar hemen atlansınlar. Orhun Irmağı'nın kıyısına toplansınlar. Ötüken'in bütün demircileri seferber olsunlar.

ARSLAN : Ulu Hakan biz gafil yakalandık. Ordunun silahları yetersiz. Atlarımız halsiz mecalsiz. Kılıçlar-kalkanlar tamir olunmalı. Askere yeni alacaklarımız için bize üç tümenbaşı lâzım. İkisi var: Biri Buğra, öteki Erkin! İzin verirseniz üçüncü tümenin başına da ben geçerim.

KARA HAKAN : Kardeşimin de arzusu, seni tümenbaşı görmek idi!

MÜBİ TARKAN : Bu üç tümeni savaşta idare edecek tecrübeli bir başbuğ lâzım bize!

KARA HAKAN : Tümen başlarından birini seçsek olmaz mı?

ARSLAN : Olmaz!

KARA HAKAN : Peki kimi başbuğ seçelim?

(*Erkin gelir.*)

ARSLAN : Sol cenahta hücumu püskürtmeyi bana bırakın. Şimdi bana öyle geliyor ki, Çin bizi şaşırtacak bütün kuvvetleriyle sağ cenahtan saldıracaktır. Burada bize, savaş sanatının bütün inceliklerini bilen kudretli bir başbuğ lâzım!

KARA HAKAN : Kim olabilir o?

ARSLAN : Yalnız ve yalnız Kür-Şad.

ERKİN : Ben de aynı kanaatteyim!

MÜBİ TARKAN : Şimdi biz, bu Divan toplantısında, Kür-Şad'ın suçsuz olduğunu hemen ilân etmeliyiz.

KARA HAKAN : Suç sabit oldu ama! Biz kararımızı nasıl değiştirebiliriz?

MÜBİ TARKAN : Bizim kararımızın doğru veya yanlış olduğunu mahkeme belirleyecek.

ERKİN : Şimdi buna hiç gerek yok. Biz Kür-Şad'ı çok iyi tanıyoruz! Vatan tehlike karşısında kalınca, o hiçbir zaman kendisini düşünmemiştir.

10. SAHNE

(*Kara Hakan'ın çadırı. Etrafta silahlı nöbetçiler Çadırın karşısında Kara Hakan, Yan Çung ve Mübi Tarkan. 1. Ulak gelir, yere diz vurur.*)

1. ULAK : Sol cenahda Erkin'in tümeni Çin Ordusunu kuşatmaya aldı. Düşman kuşatmadan kurtulmak için çok çırpındıysa da faydası olmadı. Erkin'in taarruzlarına dayanamayan düşman geri çekiliyor. (*Gider.*)

KARA HAKAN : Bu çok iyi.

MÜBİ TARKAN : Sabaha az kaldı. Keşif kollarımızın getirdiği habere göre, Çinliler sağ cenaha ordu sevk ediyor. Bu yeni durum karşısında Kür-Şad'ın başarıya ulaşması çok zor.

YAN-ÇUNG : Çok doğru. Sağ cenahı kuvvetlendirmek lâzım.

KARA HAKAN : Neyle kuvvetlendireceğiz?

2. ULAK : (*Gelir. Diz vurur.*) Erkin dedi ki benim cenahdan emin olsunlar. Ama, eğer ihtiyat kuvvetlerimiz varsa, onları süratle sağ cenaha, Kür-Şad'ın emrine göndersinler.

KARA HAKAN : Bizim ihtiyat kuvvetlerimiz şimdi nerede?

2. ULAK : Çinliler sağ cenaha yeni birlikler yığdılar. Bu birlikler Kür-Şad'a arkadan saldırabilir.

(*Gider.*)

KARA HAKAN : Mübi Tarkan, nasıl bir tedbir düşünüyorsun?

MÜBİ TARKAN : Sol cenahtan bir tümen ayırıp Kür-Şad'a göndermekten başka çaremiz yoktur.

YAN-ÇUNG : Başka yol yoktur!

KARA HAKAN : Düşman, Erkin'in zayıfladığını hissederse sol cenahdan saldırıya geçmez mi?

YAN-ÇUNG : Geçemez. Bu mümkün değil. Çünkü bizimkiler sol cenahta onların belini kırdı.

KARA HAKAN : Öyleyse Erkin'e haber gönder. Bir tümen ayırıp Kür-Şad'a yardıma göndersin.

YAN-ÇUNG : Buyruk senindir. (*Gider.*)

KARA HAKAN : Ben, bir türlü anıyamıyorum. Bizim bu dağ geçitlerimizi Çinliler nerden biliyorlar? Bu kuş uçmaz, kervan geçmez yerlerden nasıl ustalıkla çıkıp geldiler. Adamlar, sanki bu dağlarda doğmuşlar.

ARSLAN : (*Bağıra bağıra gelir.*) Müthiş haber Büyük Hakan! Sağ cenahta, Kür-Şad'a karşı savaşan Çin Ordusu'nun başında Dulu Han var!

KARA HAKAN : Nasıl? Dulu Han mı dedin? Ben, kulaklarıma inanmıyorum! Bu nasıl olur? İnsan, kendi vatanını düşmana nasıl satar?

MÜBİ TARKAN : Adamın gözlerini taht ihtirası bürüyünce, öz kardeşinin bile başını kesebilir!

(*Kara Hakan tokat yemiş gibi sarsılır.*)

KARA HAKAN : Doğru diyorsun. Taa Habil'le Kabil'den beri neden böyle oluyor Mübi Tarkan, neden?

ARSLAN : (*İşaretle*) Onu buraya getirin.

(*1. Ulak, tepeden tırnağa kadar silahlanmış Bânu Çiçek'i çeke çeke getirir.*)

KARA HAKAN : Nedir bu? Sen kimsin?

ARSLAN : Kür-Şad haber gönderdi ki, bunu savaş meydanından çıkardığım halde emrime uymuyor. Üstelik yaralı da!

KARA HAKAN : (*Bânu Çiçek'e*) Kimsin sen?

ARSLAN : Bânu Çiçek bu. Dulu Han'ın eşi!

KARA HAKAN : Olur şey değil! Demek sen kaynınla omuz omuza verip kocana karşı savaşıyorsun ha?

BÂNU ÇİÇEK : Nasıl? Dulu Han, düşman tarafında mıdır? (*Sükût*) Benim Dulu Han diye bir eşim yok artık!

KARA HAKAN : Helâl olsun sana Türkelinin ekmeği! Peki oğlun Ürkü Tekin nerede?

BÂNU ÇİÇEK : Amcasıyla beraber düşmana karşı çarpışıyor.

KARA HAKAN : Aferin! Çulo Hakan'ın torunu işte böyle olmalı!

ARSLAN : Hakan! Bana izin verirsen gitmek istiyorum!

KARA HAKAN : Kür-Şad'a haber gönder. Endişe etmesin. Ona yardım gidecektir.

ARSLAN : (*Çıkarken nöbetçiye*) Bânu Çiçek'i götür, sarsınlar yarasını.

BÂNU ÇİÇEK : Hakan! Bana izin ver! Yerime dönmek istiyorum!

KARA HAKAN : Yararı sarsınlar; sonra git kızım!

(*Nöbetçi Bânu Çiçek'i götürür. 2. Ulak gelir.*)

2. ULAK : Hakanım Gobu Tepesi'nin üstünde, birisi kocaman bir ateş yakmış. Sol cenahtaki Çin kuvvetlerine bir takım işaretler veriyor!

KARA HAKAN : Bu ne demektir Mübi Tarkan?

(*Mübi Tarkan soldaki gözetleme tepesine çıkıp bakar.*)

2. ULAK : Ateşi söndürmek için oraya adam gönderdik.

MÜBİ TARKAN : (*Tepenin üstünden*) Ulak doğru söylüyor. Birisi Çin tarafına ışıkla işaretler veriyor... Bizimkilerin geldiğini hissedince ateşi söndürdüler.

KARA HAKAN : O hain kim olabilir?

MÜBİ TARKAN : Ülkede Çin casusu mu arıyorsun? İstemediğin kadar.

KARA HAKAN : O casus dediğin kişi, Çin tarafına nasıl bir haber gönderebilir acaba?

MÜBİ TARKAN : Erkin'in emrindeki bir tümen askerin sağ cenaha gönderildiğini bildiriyor. Bu yolla, tümenimizin önünü kesip bizi kuşatmaya alabilirler!

KARA HAKAN : Şimdi ne yapabiliriz?

MÜBİ TARKAN : Burada, başka bir tehlike de var: Bizim, bir tümen askerimizi sol cenahtan-sağ cenaha sevk ettiğimizi öğrenen düşman, sol cenaha karşı yeniden saldırıya geçebilir.

KARA HAKAN : Oraya hemen ulak göndermek lâzım.

MÜBİ TARKAN : Geç kaldık.

(*Yan-Çung gelir.*)

YAN-ÇUNG : Emir yerine getirildi.

KARA HAKAN : Yan-Çung, Çin Ordusunun sol cenahına Gobu tepesinden verilen ışık işaretlerini gördün mü?

YAN-ÇUNG : Hayır, görmedim.

KARA HAKAN : Biz gördük ama!

MÜBİ TARKAN : Yan-Çung, Çin alfabesine göre, bir daire yanına uzun bir çizgi çekilirse bu nasıl okunur?

YAN-ÇUNG : Çin alfabesinde böyle bir harf yoktur!

MÜBİ TARKAN : Anlaşıldı. Ama ben sizin alfabenizi çok iyi biliyorum. Hakan'ım izin ver ben bildiğimi yapayım!

KARA HAKAN : Git!

(*Mübi Tarkan gider. 1. Ulak gelir.*)

1. ULAK : Hakan'ım! Erkin'in gönderdiği tümen Ardınç Dağı'ndan ayrılır ayrılmaz, Çin Ordusu, ormandan çıkıp onları kuşattı.

(*2. Ulak gelir.*)

2. ULAK : Hakan'ım! Kür-Şad'ın ordusu dağılmaya başladı. Kuvvetlerimiz geri çekiliyor. (*Çıkar.*)

KARA HAKAN : Sen şimdi bu haberlere ne diyorsun Yan-Çung?

YAN-ÇUNG : Erkin'in zafer kazanmasına, Kür-Şad'ın mağlub olmasına acaba nasıl bakıyor Hakanımız?

KARA HAKAN : Demek Çin Ordusu, bütün gücüyle Kür-Şad'ın üzerine saldırdı.

YAN-ÇUNG : Sana bu kadar düşman olan bir adama güvenmen çok garib doğrusu!

KARA HAKAN : Kür-Şad, her halde vatan toprağını satmaz!

YAN-ÇUNG : Amma seni satar! Sen onu zindana attırdın! Eşinin ölümüne sebep oldun. O da senden, babasının intikamını almak için fırsat arıyordu. O fırsat işte şimdi eline geçti. Bir de unutma ki, bütün Türkeli, ona veliaht gibi bakıyor. Dulu Han ise vatanını satıp o tarafa geçti.

KARA HAKAN : Eğer düşman tarafına geçip kendi milletine karşı savaşmayı sen de hiyanet sayıyorsan; senin de bizim saflarımızda kendi milletine karşı vuruşma ne ad koymalıyız Yan-Çung?

MÜBİ TARKAN : (*Gelir.*) Dediğim oldu. Erkin'in Kür-Şad'a gönderdiği tümeni Çinliler çembere aldı. Sol cenahta da Çin suvarileri hücumla geçtiler.

KARA HAKAN : Demek bu iş bitti artık! Çin bizi tuzağa düştürdü!

(*Yakınlarda döğüş sesleri! Kür-Şad'ın yükselen emri: "Arslan! Karargaha koş! Hakanı kurtar!" feryadı. Işıklar söner. Uzaklardan çarpışma sesleri gelir. Biraz sonra ışıklar yanar. Mübi Tarkan ve Kara Hakan kılıçlarını çekmişlerdir. Heykel gibi durmaktadırlar. At kişnemeleri duyulur. Arslan, iki savaşçıyla birlikte gelir.*)

ARSLAN : Hakanı ata birdirip kaçırın! O, esir düşmemeli!

(*Savaşçılar Hakanı ve Mübi Tarkan'ı götürür. Arslan çadırın başına asılan devlet tuğunu ve bayrağını alıp giderken arka taraftan Çin askerleri gelir. Arslan kılıcını çeker. Askerlerden birini vurup yıkar. Üç Çinliye karşı kılıç kullanır. Çin subayları önünde Kara Hakan ve Mübi Tarkan gelir. Arslan'ı çembere alıp tutarlar.*)

ÇİN SUBAYI : Artık mağlupsunuz! Teslim olun! Silahlarınızı bırakın! (*Yan-Çung'u görür. Önünde saygıyla eğilir.*) Şehzade!

YAN-ÇUNG : Çin bayrağını getirin! Asın buraya hemen!

(*Çin askeri, Çin bayrağını çadırın üstüne çeker. Kür-Şad, kaftanı yırtık ve kan lekeli olarak Bânu Çiçek ve başka savaşçılarla birlikte, Çin askerlerinin önünde sahneye gelir.*)

Hakan'dan başka hepsinin silahlarını alın!

(*Silahları toplarlar. Elinde kılıç olduğu halde Dulu Han gelir. Yan-Çung'a doğru yürür. Onu kucaklar.*)

ARSLAN : Düşman ordusunun başında, kendi ülkesini işgal eden kahramana yazıklar olsun! Kardeşlerine düşman olan, düşmanını kucaklayan vatan evladına yazıklar olsun!

KÜR-ŞAD : Arslan! Sen namertden mertlik mi bekliyordun?

DULU HAN : Kür-Şad! Şimdi senin mertlikten bahsetmeye hakkın yoktur! Sen benimle mertçe savaşmaktan

çekindin de, gidip babamızın katili ile benim aleyhimde gizli bir anlaşma yaptın. Ben de senden öğrenip senin ihanet kılıcını kullandım. Ve seni ihanetle yıktım. Şimdi sana, galib bir kumandan olarak emrediyorum: Diz çok benim karşımda!

KÜR-ŞAD : Ben o zaman kardeş kanı dökmek için seninle döğüşmek istemedim. Şimdi görüyorum ki hata etmişim. Eğer ben o zaman gelecekte vatan haini olacak bir namussuzun kanını dökseydim bugün vatan toprakları, düşman ayakları altında kalmazdı. Şimdi eğer zerre kadar haysiyetin kaldıysa ver bana kılıcını; seninle erkekçe vuruşalım.

DULU HAN : Mert, sen değilsin; yine benim. Seni zindanda ölümden kurtardığımı unuttun mu? O zaman seni bugün için korumuştum ki hesabımızı görelim!

KÜR-ŞAD : Eğer gerçekten de mertsen ver silahımı! Ver ki aramızdaki hakkı, hesabı teke tek erkek gibi görelim seninle.

DULU HAN : Galib bir komutan, mağlub bir komutanla aynı hukuk içinde olamaz. Şimdi ben, mağlub ettiğim biriyle, aynı haklarla savaşsam alçalmış olurum. Mağlup, galip karşısında diz çökmeye mecburdur. Eğer gönüllü olarak karşımda diz çökmezsen bu kılıçla bacaklarını doğrar seni diz çöktürürüm.

KÜR-ŞAD : Silahsız askerin üstüne kılıç kaldırmak, tarih boyunca mertlik sayılmadı. Sen, namertliği kabul ediyorsan vur haydi.

(Kür-Şad ileri doğru yürür. Dulu Han vurmak için kılıcını havaya kaldırırken Erkin aralarına atılır. Dulu Han'ın kılıcı havada kalır.)

ERKİN : Sen ne yapıyorsun Dulu Han?

DULU HAN : Erkin! Sen de mi buradasın?

ERKİN : Ben nerde olmalıydım yani?

DULU HAN : Sus! *(Kür-Şad'a)* Sen kurban ol Erkin'e! Şimdi git esirliğini çek bakalım!

(Erkin'i Çin askerlerine gösterir.) Onu serbest bırakın.

ERKİN : Hayır! Onlar nerdeyse ben de orda olmalıyım.

(Yan-Çung, Dulu Han'ı kenara çeker. Bu durumdan faydalanan Kür-Şad da derhal Erkin'e yaklaşır.)

KÜR-ŞAD : Erkin, O sana inanıyor. Sen Onunla kalmalısın.

ERKİN : Mümkün değil bu. Ben sizinle beraber olacağım.

(Kür-Şad, Erkin'in kulağına birşeyler fısıldar. Onu ikna etmeye çalışır. Dulu Han Çin subayına yakınlaşır. Bir süre kendi aralarında konuşurlar. Yan-Çung Mübi Tarkan'a doğru yürür.)

YAN-ÇUNG : Mübi Tarkan, sen âlim bir adamsın. Söyle bakalım bu dünya neyin üstünde duruyor.

MÜBİ TARKAN : Önce sen söyle: Çin alfabesine göre bir daire ve bir çizgi ne mânâya gelir. Yani : "Sol cenah zayıfladı! Bu cenahtan hücumla geçerseniz düşmanı çembere alabilirsiniz!" öyle mi? İşte siz, o işaretle, bizi çembere alıp yendiniz.

YAN-ÇUNG : İyi ama bu benim sorumun cevabı olmadı!

MÜBİ TARKAN : Anlayamadın mı? Yani siz, bizi hileyle, namertlikle mağlub ettiniz! Demek sizin için bu Dünya hile ve namertlik üzerine kurulu! Biz Türkler içinse, bu dünya, mertlik ve erkeklik üzerine kurulmuştur!

YAN-ÇUNG : Simdi, bizim zaferimizin sebeplerini araştırma-ya gerek yok. (*Yüksek bir sesle.*) Ey demir eriten köleler! Hepiniz, muhteşem Çin Devleti'nin esirlerisiniz! Artık kendinizi esir olarak düşünün. Şimdi sizi, bir koyun sürüsü gibi önlerine katıp götürecekler.

ARSLAN : Sormak ayıp olmasın nereye götürecekler bizi?

ÇİN SUBAYI : Bir başka doğu ülkesine! Si-gan-fu'ya!

ARSLAN : Demek kargalar kartalları esir aldılar.

YAN-ÇUNG : Kapatın onun ağzını!

(*Çin askerleri Arslan'ı vurmak ister. Bânu Çiçek onlara hücum eder. Dulu Han onu görerek tanır.*)

DULU HAN : Durun!

BÂNU ÇİÇEK : Bize yüreği yanana bakın! Ey zavallı, sen şimdi, anasını öldüren namerd bir evlâda benzediğinin farkında mısın?

DULU HAN : Bânu Çiçek! Ben... Senin oğlunun babasıyım! Nerde şimdi Ürkü Tekin?

BÂNU ÇİÇEK : Bir vatan haini, benim oğluma baba olamaz!

DULU HAN : Ben şimdi Hakan'ım.. O da benim veliahtım!

KARA HAKAN : Çin Hakanı'nın av köpeği! Sen hangi memleketin hakanısın?

(*Çadırın üstündeki Çin bayrağını gösterir.*)

Yazık! Yazık! Yabancı bir bayrağın gölgesinde hakanlık olur mu?

DULU HAN : Ey kardeş katili! Sap yiyip saman savurma! Senin, benimle konuşmaya yüzün mü var? Kür-Şad, seninle elbirliği yaptığı için babamın intikamını almak istemedi. Bu bakımdan, ben senden tek başıma, babamın kanını almaya yemin ettim. İşte o gün gelip çattı. Sen, hakanlığı babamın elinden ihanetle almıştın. Ben de, başka türlü bir ihanetle hakanlığı senin elinden alıyorum!

KARA HAKAN : Haklısın! Ne dökersen aşına o da çıkar karşına! İkimiz de hainiz! Ama sen, bu iki ihanet arasındaki farkı göremiyorsun. Ben kardeşime ihanet ettim. Sen de ulu atalarımızın bize emanet ettiği top-rağa! Soruyorum: Hangisi daha büyük ihanettir?

YAN-ÇUNG : Dulu Han vatanına ihanet etmedi. O, vatanını senin gibi bir kardeş katilinden kurtardı. Senin hakanlığın bitti artık! Hakanlık kılıcını Dulu Han'a teslim et hemen!

KARA HAKAN : (*Kılıcı belinden açar.*) Bu kılıç, Göktürk Devletimizin kurucusu Bumin Hakan'ın kılıcıdır. Bu kılıç, ikiyüz yıldan beri Türk Devleti'nin Hakanlık sembolü. Bu kılıca sahib olan Hakan'dır. Hakan olan da bu kılıca sahiptir. Bu kılıç, bana uğur getirmedi. Onun devletimize sembol oluşu, kardeşim Çulo Hakan'dan sonra bitmişti. Şimdi ben, bu sem-

bolü, başka devletin kölesi olan bir şerefsize teslim edemem. İstiyorum ki, şimdi ben, bu kılıçla, benden başlayan bir ihanetin başını keseyim. Bak; işte böyle!

(Kılıcı, kaldırıp kendi başına indirir. Kılıçla beraber yere düşer. Herkes onun etrafına toplanır. Dulu Han, kılıcı yerden alır, kınına koyar, sahiplenir.)

BÂNU ÇİÇEK : Bizim kılıcımız neden bizi kesiyor Gök Tanrı?

KÜR-ŞAD : Bunu neden böyle yaptın amca?

MÜBİ TARKAN : O doğru olanı yaptı. Göktürk Hakanı'nın esir yaşamasındansa ölmesi daha iyi! O, kendi cezasını kendisi verdi. Artık yaşamadığına göre Göktürk bayrağını örtün onun üstüne. Birbirlerine kardeş olanlar, zehirli haşereler gibi birbirlerini yok edince, onların günahları üzerinde durmamak lâzım.

(Kür-Şad, bayrağı Hakan'ın üzerine örter.)

ARSLAN : Çulo Hakan, biz bir ateş idik; kül olduk. Soyumuzun kul ettiği bir millete kul olduk.

11. SAHNE

(Perdenin önü. Sol ve sağ taraftan tellâllar çıkar. Borular çalınır.)

1. **TELLÂL** : Ey Ötüken'de oturanlar! Duyduk-duymadık demeyin! Bugün, Dulu Hakan'ın tahta çıkışının beşinci yılıdır!

2. **TELLÂL** : Dulu Hakan, bütün Ötüken halkını, Baş Meydan'a bayram şenliklerine davet ediyor!

(Perde açılır. Dulu Hakan gidip gelmektedir. Arkadan koronun sesi duyulur.)

ERKEKLER KOROSU :

Düştün tora, çıkmak için ordan hünerin yok

Vicdanını yıktın yere, amma zaferin yok!

Hakanlığı aldın; buna, sen çok ta övünme

İnsan gibi alçaldın, özünden haberin yok!

ERKİN : (Gelir.) Acaba Hakanımız, bu bayram kutlamamızdan menun oldular mı? Hiçbir Hakan, tahta çıkışının beşinci yıldönümünü, böyle tantanalı merasimlerle kutlamamıştır. Gönderilen hediyeleri verdim hazineye. Kırgız Hakanı'nın hediyesiniyse alıp getirdim. Bu, her zaman senin yanında olmalıdır. Gönderilen bu ok çantasının kıymeti, üzerindeki değerli taşlardan değil. Bunun kıymeti şu güzel vecizedendir: "Ey Türk, senin gücün, birliğindedir!" Bildiğin gibi bu, atamız Mete'nin nasihatıdır.

(Ok çantasını alır ve düşünür.)

DULU HAN : Şu Çin'in namertliğini gördün mü? Dikkate almadı bizim bayramımızı!

ERKİN : Ben senin canını sıkmak istemedim. Sabaha doğru, Yan-Çung, geçen ay gelen Çinlilerin konaklama yerlerine uğradı. Onların durumlarıyla ilgilendi. Öyle sanıyorum ki, bayramımızın kutlama meclisine, komşu Türk Devleti'nin elçilerinin geldiğini duyduğu için, şenliğe katılmadı.

DULU HAKAN : Bunu biliyordun da bana niçin söylemedin? Kendisine bir elçi gönderirdik! Misafirlerin hepsi gitti mi?

ERKİN : Seninle görüştüğten sonra Uygur, Tabgaç, bir de Dokuz Oğuz Hakanlarının elçilerini uğurladım. Yalnız Kırgız elçisi burda. Daha bir hafta kadar misafirimiz olacak!

(Dışardan bir kadın sesi duyulur.)

DULU HAKAN : Bu ses de ne?

ERKİN : Si-Yan-Şi'dir Hakanım. Üç günden beri seni görmek istiyor!

DULU HAKAN : Si-Yan-Şi? Hayrola! Söyle bıraksınlar!

ERKİN : (Dışarıya doğru.) Hakan emrediyor. O kadını bırakın gelsin.

(Si-Yan-Şi gelir ve baş eğer.)

Sİ-YAN-Şİ : Dünkü sevgilime, bu günkü Hakanıma selâmlar olsun.

DULU HAKAN : Söyleyeceğini söyle bana! Neden geldin?

Sİ-YAN-Şİ : Ben senin karşında günahkârım Dulu Hakan. Ben seni hakikaten sevmiştim. Ben şimdi senden af dilemek için buraya geldim. (Sükût) Günahlarımdan yunmak-arınmak için mabede gittim. Buda karşısında diz çökdüm. Günahlarımı kabul ettim. Ses geldi kulağıma. Buda bana dedi ki: Git yaptığın ihanet için Türk elinden af dile.

DULU HAKAN : Erkin! Bunu gönder gitsin! Defet buradan!

Sİ-YAN-Şİ : O arsız-ahlâksız İçgen Hatun, beni kullanarak seni Kür-Şad'a düşman etti. O günden beri, Kür-Şad'ın o acı sözleri, beni vicdanımla başbaşa koydu. Kür-Şad'ın söyledikleri kulağımdan gitmiyor. Artık derin bir huzursuzluk içindeyim. Yaşama gücümü kaybettim.

ERKİN : Belki bu da senin yeni bir tuzağındır!

(Nöbetçilere Si-Yan-Şi'yi dışarı atmaları için işaret verir.)

Sİ-YAN-Şİ : Durun! Ben Hakana karşı kurulan yeni bir tuzaktan O'nu haberdar etmek istiyorum. Kür-Şad'ın, Si-gan-fu'da, kırk arkadaşıyla ve senin oğlun Ürkü Tekin'le birlikte isyan başlattığından haberiniz var mı?

DULU HAKAN : Hayır! Ne isyanıdır bu?

Sİ-YAN-Şİ : Çin Hakanı, haftanın salı günleri, kılık kıyafetini değiştirip, tek başına halkın arasına karışmış. Bunu öğrenen Kür-Şad, arkadaşlarıyla birlikte, Hakanı esir almayı kararlaştırmış. Kür-Şad'ın niyeti, Ötüken'e tam bağımsızlık verilinceye kadar Hakanı

elde tutmakmış. Ancak o salı günü, Sigan-fu'da, bardaktan boşanırcasına bir yağmur başlayınca Hakan dışarı çıkamamış. O zaman, Kür-Şad, İçgen Hatun'un evine hücum etmiş! Oğlu Yağmur'u esir alıp, Kırgızistan'a, dayısının yanına getirmiş.

DULU HAKAN : Sonra?

Sİ-YAN-Şİ : Bir kaç gün sonra, Kür-Şad, dayısı Kırgız Hakanıyla birlikte Çin Hakanı'na bir haber göndermiş. Yağmur'u, elinde rehin olarak tuttuğunu bildirmiş.

DULU HAKAN : Sonra?

Sİ-YAN-Şİ : Şimdi Çin Sarayı'nda büyük bir kargaşa var. Yağmur'u kurtarmanın yollarını arıyorlar.

DULU HAKAN : Eğer söylediklerin gerçekse...

Sİ-YAN-Şİ : Gerçektir Dulu Hakan!

DULU HAKAN : Demek seni o zaman, İçgen Hatun ihanete mecbur etti!

Sİ-YAN-Şİ : Evet!

DULU HAKAN : (*Erkin'i kenara çeker.*) Erkin! Bu kadının söyledikleri doğru mu acaba?

ERKİN : Kür-Şad orada, o Çin esaretinde herhalde boş oturuyordu. mutlaka birşeyler yapmayı plânliyordu.

DULU HAKAN : Demek Kür-Şad, Yağmur'u rehin almış! Aferin Kür-Şad'a! Bu çok iyi...

ERKİN : (*Çadırdan dışarıya bakar.*) Yan-Çung geliyor!

DULU HAKAN : Git buradan Si-Yan-Şi! Seni yanımızda görmesin!

Sİ-YAN-Şİ : Ama ben daha sözümü bitirmedim!

DULU HAKAN : Ben seni sonra yine çağırttıracağım!

(*Si-Yan-Şi arka kapıdan çıkar. Yan-Çung girer. Dulu Hakan kalkıp onu kucaklamak ister.*)

YAN-ÇUNG : Dur orda!

DULU HAKAN : Yan-Çung! Kardeşim! Hoş geldin. Seni çok özledik. Neden böyle geciktin? (*Sükût*)

YAN-ÇUNG : Ben, büyük Çin Hakanı'nın elçisiyim. Sen beni ta sınırda karşılamalıydın!

DULU HAKAN : Devlet töresine göre, hakan, yalnızca hakanları karşılamaya çıkar, elçileri karşılamaz!

YAN-ÇUNG : Senin çadırının başında Çin bayrağı neden yok? Sen, bundan beş yıl önce, Çin hakimiyetini kabul etmedin mi?

DULU HAKAN : Çin ile yaptığımız antlaşmada, Ötüken'in bağımsızlığı kabul ve tasdik edilmişti ama!

YAN-ÇUNG : Sen hâlâ :“gölgeye girenin gölgesi olamayacağını” öğrenememişsin!

DULU HAKAN : Bilmiyordum, şimdi öğrendim!

YAN-ÇUNG : Ben, büyük Çin Hakanı Van-Ho Çung'dan sana mektup getirdim!

DULU HAKAN : Nasıl yani? Demek veliahd Van-Ho-Çung, hakan oldu ha? Çok güzel! Tebrik ederim! Peki ama Taç koyma törenine, bizi neden davet etmediniz?

YAN-ÇUNG : Çünkü o zaman sen, çok büyük devlet işleriyle meşguldun!

DULU HAKAN : Ne demektir bu?

YAN-ÇUNG : Bu, o demektir ki, sen, Çin Hakanlığı'ndan izin almadan, sınırlarını sağlamlaştırıyor, ordunu güçlendiriyor, komşu devletlerle dostluklar kuruyordun!

DULU HAKAN : Yani bu memleketin sağlam sınırları ve güçlü bir ordusu olmamalı mı? Ben komşu devletlerle düşman mı olmalıyım?

YAN-ÇUNG : Dulu Han şimdi karşımda söz güreştirme!

DULU HAKAN : Evvela ben, Dulu Han değilim. Dulu Hakanım! Sonra sen de, bir hakan karşısında, sıradan bir elçi olduğunu unutma!

YAN-ÇUNG : Sen de, büyük Çin Devleti'nin himayesinde bulunduğunu aklından çıkarma. Seni bu tahta biz oturtmadık mı? Ben, kendi çadırımda, bu mektubun cevabını bekliyorum! (*Gitmek ister.*)

DULU HAKAN : Mektubun cevabını, hemen şimdi de verebiliriz. (*Erkin'e*) Al, oku bakalım!

ERKİN : (*Mektubu alarak okumaya başlar.*) "Göktürk Hakanlığının beşinci yıldönümü dolayısıyla Dulu Hakan'ı selamlıyor, Ona bu saltanatın vârisi hakkında düşünmesini tavsiye ediyorum. Çulo Hakan'ın oğlu, senin küçük kardeşin, benim bacımın oğlu Yağmur'a, Çin'de, bütün ilimler öğretilmiş 13 yaşında bir cengaverdir. Ben, bu bayram gününde, Onun

Göktürk saltanatının vârisi olarak ilân edilmesini senden istiyorum!"

DULU HAKAN : Benden... istiyor... Peki Çin Hakan'ı benim kendi evladımın, kendi vârisimin olduğunu bilmiyor mu? Sonra, çok mühim bir nokta daha var: Devletimizin anayasasına göre; annesi türk olmayan bir şehzade, bu saltanata vâris diye ilân edilemez. Devletin başına geçemez. Bizim cevabımız budur!

YAN-ÇUNG : Anlaşıldı!.. Dulu Han.. (*Çıkıp gider.*)

ERKİN : Güzel verdin cevabını! Doğrusu, ben beş yıldan beri senden hep bu cevabı bekliyordum.

DULU HAKAN : Bunlar bizi aptal yerine koyuyorlar. Yağmur, Kırgızeline rehin olarak tutuluyor. Bu da gelip bizden, Onun veliaht diye ilân edilmesini istiyor! Bu cevabımız, kan dökülmesine yol açabilir. Çin Hakanı, ya üstümüze ordularını gönderip Yağmur'u buraya oturtacak veya...

ERKİN : Yağmur'un Hakan olmaya yaşı müsait değil.

DULU HAKAN : O zaman, babamın vasiyetnamesini gözümüze sokup Kür-Şad'ı oturtacaklar bu tahta!

ERKİN : Sen, Kür-Şad, bunu kabul eder mi sanıyorsun?

DULU HAKAN : Çin'deki eşimin, oğlumun hali ne olacak peki?

ERKİN : Sen hiç merak etme! Kür-Şad, isyandan önce her şeyi ölçüp-biçmiş! İsyân başarıya ulaşmazsa en yakın adamlarının öldürüleceğini bildiği için Bânu Çi-

çek'i, Ürkü Tekin'i ve oğlu İltiş'i Çin'den gizlice çıkarmıştır. Şimdi onlar Ötüken'de Mübi Tarkan'ın evindedirler.

DULU HAKAN : Sen nerden biliyorsun bunları?

ERKİN : Senin tahta çıkışından bugüne kadar, ben Kür-Şad'tan hiç kopmadım! Onun her davranışıyla ilgilendim hep!

DULU HAKAN : Düşman ocak başında imiş ki... Demek böyle... Aferin Kür-Şad'a... Güzel! Peki bunları bana neden söylemedin?

ERKİN : Beni kınama Hakan! Sen daha bu haberlere hazır değildin. Çünkü Çin'e inanıyordun. Ben istiyordum ki, sen, düştüğün durumu kendin anlayasın. Çin'in sana kurduğu tuzağı kendin göresin!

(Dulu Hakan derin düşüncelere dalar.)

DULU HAKAN : Peki şimdi biz ne yapalım?

ERKİN : Bunu Hakan bilir!

DULU HAKAN : Peki sen burada necisin?

ERKİN : Hakan vezirini duymayınca, zavallı vezir, başına nerenin külünü döksün? Üç yıl önce Çin Hakanı, bizden aldığı haracı artırdığında, ben dedim ki "itiraz edelim." Ama sen aldırmadın! Sonra, Kırkbin Çin ailesini Ötüken'e yerleştirdiklerinde, "buna göz yummak olmaz!" dedim. Beni yine dinlemek istemedin. Sonra, Kırgızlar bize bir teklif getirdiler. "Bir Çin saldırısına karşı aramızda anlaşalım, birlikte cephe kuralım!" dediler, gülüp geçtin. Ama ne yaptı sonra

Kırgız Hakanı? Çinlilerin maksadını zamanında çok iyi anladığı için, gidip Dokuz Oğuzlar'la birleşti. Görüyorsun ki şimdi Çin, bu iki Türk hakanlığına, gözünüzün üstünde kaşınız var bile diyemiyor.

DULU HAKAN : Ben bu beş yıl içinde, Çin'in bütün emirlerine boyun eğdim. Ama yeter artık. Bu hep böyle devam edemez. Buna dayanamayız. Sen haklısın Erkin! Türk Hakanlarıyla antlaşma yapmaktan başka yolumuz kalmadı.

ERKİN : Doğru! İşte şimdi gerçeği görmüş durumdasın. Sen taht'a oturmadan önce, yalnız hakimiyeti elde etmek için didinip duruyordun. Vatanın ve milletin istiklâli hiç aklına gelmiyordu. Çünkü sen o zaman ne pahasına olursa olsun, yalnız hakimiyeti, iktidarı kazanmak istiyordun. İktidarı ele geçirdiğinde gördün ki, bu hakimiyet, senin istediğin hakimiyet değil. Şimdi sen, tam hâkim olmak, hiçkimseye boyun eğmemek için, ülkenin istiklâlini de düşünmeye başladın. Artık bana izin ver. Sabahleyin Kırgız elçileriyle yola çıkayım!

DULU HAKAN : Git! Sana uğurlar olsun! Mübi Tarkan'a da haber ver, hemen yanıma gelsin!

ERKİN : İşte şimdi Mübi Tarkan senin huzuruna gelebilir.

(Erkin çıkar.)

12. SAHNE

(Dulu Hakan'ın çadırı. Melek gelir.)

MELEK : Düştün tora, çıkmak için ordan, hünerin yok.

Vicdanını vurdun yere, amma zaferin yok!

Hakan oluverdin, buna sen çok da övünme

Birdenbire alçaldın, özünden haberin yok!

Kul millete hakan olanın kendi de kuldur.

Kıymetli kılıcsın; değerın çok, keserin yok!

Şeytan eğer olmazsa, cehennem boş olurdu.

Şeytana inandın amelin var kaderin yok.

DULU HAKAN : Erkin! Ne kadar da geciktin. Yüzün gülüyor. Herhalde, hayırlı haberlerle geldin.

ERKİN : Beklediğimden de iyi haberler. Dokuz Oğuz Hakanı da ordaydı. Tesadüfe bak: Kırgız Hakanının kızını oğluna istemek için dünür gelmiş. "Beni de antlaşmanıza vekil olarak alın" dedim. Buna Hakanlar çok sevindiler. Böylece antlaşma yeniden düzenlendi.

DULU HAKAN : Şartlar nedir?

ERKİN : Birinci şart şu: "Üç Türk soylu Hakanlık, birbirinin bağımsızlığını tanıyacak ve buna saygı duyacak."

İkinci şart şu: "Bu üç devletten hangisine bir hücum olsa, diğer ikisi o hücumu uğrayan devletin yardımına koşacak."

Üçüncü şart ise, ticaret ve kültür konularıyla ilgili.

(Antlaşmayı Dulu Hakan'a verir.)

DULU HAKAN : Kür-Şad da orada mıydı?

ERKİN : Evet! Yağmur'u gördüm. Si-Yan-Şi'nin getirdiği haberler doğru imiş. Kür-Şad da benimle geldi. Çocukları görmek için Mübi Tarkan'ın evine gitti.

(Dışardan davul sesleri gelir. Mübi Tarkan girer.)

DULU HAKAN : Bu davul sesleri de ne?

MÜBİ TARKAN : Bir sürü Çinliyle bir Çin subayı geliyor. Davulları çalan da kendileri. Önlerinde gelen, İçgen Hatun'a benziyor!

DULU HAKAN : (Dışarıya bakar.) Önde gelen, İçgen Hatun!
(İçgen Hatun çadıra girer.)

İÇGEN HATUN : Doğu ülkesinden Ötüken halkına selâmlar!

DULU HAKAN : Çin melikesi, eski memleketine hoş geldi!

(İçgen Hatun'a oturması için yer gösterir.)

İÇGEN HATUN : Hakan! Beş yıl önceki şartımızı hatırlıyor musun? (Sessizlik) Ben seni bu tahta oturtduktan sonra babanın vasiyetnamesini sana verecektim ve senden bir ricam olacaktı.

DULU HAKAN : Aklımda hepsi!

İÇGEN HATUN : Ben, verdiğim sözlerin hepsini yerine getirdim. Tanrıya şükür, sen beş yıldan beri Hakansın! Şimdi, babanın vasiyetnamesini de sana teslim ediyorum. Yalnız bir şartım var. Sen de Yağmur'un velihtliğini ilân edeceksin!

DULU HAKAN : Ben bu teklifin cevabını kardeşinle göndermiştim. Her halde haberin vardır! Ben, Anayasamıza aykırı bir iş yapamam!

İÇGEN HATUN : Anayasana göre, senin bu tahtta oturman gerek! Çünkü Hakan babanın vasiyetini boz-

mak da Anayasaya aykırı! Ben bunu bildiğim için babanın vasiyetini gizli tuttum. Ben, bir kadın olarak, verdiğim sözleri yerine getirdim. Peki sen neden ahde vefa göstermiyorsun?

DULU HAKAN : *(Bir hayli sessizlikten sonra.)* Sen öyle sanıyorsun ki, Kür-Şad'ın Yağmur'u rehin alıp Kırgızistan'a kaçırmamasından bizim haberimiz yoktur! Sen öyle zannediyorsun ki, Kür-Şad'ın Kırgız Hakanı'yla birlikte Çin Hakanı'na mektup göndermesinden ve o mektupta Ötüken'in bağımsızlığını talep etmesinden de bizim haberimiz yoktur! Oğlunun veliahtlık hakkını, sen git onu elinde rehin tutan Kür-Şad'tan iste!

İÇGEN HATUN : Bu senin kat'i kararın mı şimdi? Ben sana babanın vasiyetnamesini getirdim Dulu!

DULU HAKAN : İçgen! Siz bana ne verdiniz biliyor musunuz? Ben tahtda, halkın nefretinden başka hiç bir şey kazanmadım. Al götür o vasiyetnameyi sahibine ver!

İÇGEN HATUN : Ah zavallı! Öyleyse, benimle birlikte gelen subayı dinle şimdi!

(İçgen Hatun'un işaretleriyle Çin subayı girer. Fakat Hakanı selamlamaz. Önünde eğilmez!)

MÜBİ TARKAN : Ey elçi! Sizin o medenî geçinen ülkenizde, bir Hakanın huzuruna nasıl girileceğini, nasıl durulacağını öğretmediler mi sana?

ÇİN SUBAYI : Dulu Han! Ben sana, büyük Çin Hakanı'ndan ferman getirdim!

MÜBİ TARKAN : Ülkenizle yaptığımız antlaşmaya göre, Çin, Ötüken'le yalnız mektupla görüşebilir. Fermanla değil!

ÇİN SUBAYI : İhtiyar adam! Beş yıl önce, senin Kara Ha-

kan'a nasıl hizmet ettiğini çok iyi gördük. Sözüm Dulu Han'adır!

Han! Sen Doğu ülkesinin haşmetli Hakanı Van Ho Chung'un bu fermanını, melikemizin yanında diz çökerek kabul etmelisin!

DULU HAKAN : Haddini aştin tümen başı! Sen, sizin burnunu defalarca yere sürten Göktürklerin Hakanıyla konuşuyorsun. Sen bir elçi gibi davranmazsan, getirdiğin o ıvır-zıvırlı şeyi kabul etmeyeceğim!

ÇİN SUBAYI : Seninle bu şekilde konuşmayı, bana bizzat Hakanım emretti. Şimdi diz çök ve bu fermanı kabul et!
(Dulu Hakan, Mübi Tarkan ve Erkin, birbirlerine hayretle bakarlar. Sessizlik.)

Eğer, sen bu fermanı diz çökerek kabul etmezsen bil ki, Çin'de esir olan eşin ve çocuğun idam edilecek.

(Dulu Hakan, mânâlı şekilde Mübi Tarkan'a bakar.)

MÜBİ TARKAN : *(Gülümser.)* Yayın gerilmesi, onun değerini ve gücünü azaltmaz Hakanım! Doğru haber getiren bir elçinin fermanını, onun dediği gibi kabul etmek de olabilir.

DULU HAKAN : Mübi Tarkan doğru söylüyor. Çin'de, sizden medeniyet ve nezaket öğrenen eşimin ve çocuğumun hatırları için...

(Diz çöker. Fermanı elçiden alıp Mübi Tarkan'a verir.)

MÜBİ TARKAN : *(Okumaya başlar.)* Büyük Çin Hakanı'ndan! Bizi her zaman saygıyla karşılayan Çulo Hakan'ın oğlu Dulu Han'a!

Geçen yıllarda senin destekçin, dostun, benim kar-

deşim Yan-Çung'a gösterdiğin büyük hürmetten haberdar oldum! Verdiğin cevaptan anlaşıldığına göre, sen, anayasana, elinde bayrak gibi tutarak, Yağmur'un Göktürk saltanatına vârisliğini kabul etmiyorsun! Bil ve unutma ki, beş yıl önce seninle babam arasında yapılan antlaşmayı iptal ediyorum. Çin'in Hakanı değıştiğı zaman eski antlaşmaları da değışmektedir!

Artık senin anayasan ve tören yoktur! Sen resmen Çin anayasasını, Çin töresini ve Çin dilini kabul etmelisin!

Benimle yalnız Çin dilinde yazışmalısın. (*Sessizlik*)

DULU HAKAN : Daha başka ne gibi boş lafları var?

MÜBİ TARKAN : Yeniden altmışbin Çin ailesini, Ötüken'e yerleştirmemizi emrediyor.

DULU HAKAN : Demek siz, bizim topraklarımızı, yavaş yavaş işgal etmek istiyorsunuz?

ERKİN : Onlar, bizim topraklarımızı çoktan işgal ettiler. Şimdi de ruhumuzu, maneviyatımızı işgal etmek için, Ötüken'e, altmış bin Çinli aileyi göndermek istiyorlar. Çinliler biliyor ki, Türkelinin idarecileri, imtiyazlı kişileri, Çince gevezelik etmeyi bir marifet sayıyorlar. Gençlerimiz, Çinliler gibi giyinip dolaşıyorlar. Çin diliyle konuşuyorlar. Onları taklit ediyorlar.

DULU HAKAN : Haşmetli Çin ülkesinin bu isteklerini kabul etmek, Göktürk Hakanlığı'nın sonu demektir! Hayır! Biz bunları kabul edemeyiz! Mübi Tarkan! Yaz şimdi cevabımızı!

(*Mübi Tarkan yazmaya başlar.*)

Göktürk Hakanlığı'ndan Çin Hakanlığı'na! Eski antlaşmamızı bozarak Çin anayasasını ve Çin töresini kabul etmeyeceğim! Milletimin dilini değıştirmeyeceğim. Çünkü ecdadımızın bize bırakıp gittiğı Anayasamızın, töremizin ve anadilimizin sahibi ben değilim; millettir! Benim gücüm ona yetmez. Yeniden altmışbin Çin ailesini Ötüken'de yerleştirmeye de imkânım yoktur!"

Mübi Tarkan! Mührünü vur; ver eline gitsin.

(*Elçiye döner.*) Tümenbaşı! Bu mektubu diz çöke-
rek al!

ÇİN SUBAYI : Büyük Çin Hakanlığı'nın şehzade melikesi! Ne diyor bu?

İÇGEN HATUN : (*Şaşıarak*) Han!...

DULU HAKAN : Han değil, Hakan! (*Subaya*) Diz Çök!

(*Çin subayı diz çöküp mektubu alı.ken Kür-Şad girer.*)

DULU HAKAN : (*Hayretle*) Kür-Şad!

KÜR-ŞAD : Günaydın!

(*Dulu Hakan'a doğru gider. Onun hareketsizliğini görünce durur.*)

ERKİN : Çocukları görebildin mi?

KÜR-ŞAD : Buradadırlar. (*İşaretle çağırınca Bânu Çiçek, Arslan ve İteriş girerler.*)

ERKİN : (*Çin subayına*) Paho! Görüyor musun? Sizin bunları idam etmek niyetiniz gözünüzde kaldı!..

DULU HAKAN : (*Sevinçle*) Bânu Çiçek!

BÂNU ÇİÇEK : Dulu Han! Senin bana ihanetini bağışlayabilirim. Ama vatana olan ihanetini asla!

DULU HAKAN : (*Hayli sessizlikten sonra*) Kür-Şad! İçgen Hatun'u görüyor musun? Yağmur'un veliahtlık hakkı için gelmiş! Sen Yağmur'un üstündeki rehineliği kaldırmalıymışsın! Onu serbest bırakmalıymışsın! Ben de Yağmur'un veliahtlık hakkını ilân etmeliymişim! Bunun karşılığında ise, bana babamızın senin için düzenlediği vasiyetnameyi getirmiş. Sen nasıl bakıyorsun bu işe?

KÜR-ŞAD : Demek babamızın vasiyetnamesi varmış.

İÇGEN HATUN : Var ya! İşte budur vasiyetnamesi. Al da tahtına sahip çık!

KÜR-ŞAD : (*Vasiyetnameyi alıp okur.*) Ben her zaman söylemiştim. Yine de söylüyorum. Bu tahtta kimin oturduğu, benim için önemli değil! Benim için mühim olan, şart olan vatanımın, milletimin bağımsızlığıdır. Çin'de beş yıl esir kaldım. O beş yıl boyunca hep Ötüken'in bağımsızlığını düşündüm. Çin'e başkaldırdım. Mücadelemden hiçbir zaman vaz geçmedim. Ben, düşündüğüm gibi hareket ettim. Yağmur'a gelince, önce, o bizim kardaşıdır. Sonra, nerede, hangi halka hizmet edeceğini de kendi bilir. Gidip kendisine sorabilirsiniz!

Bu vasiyetnameye gelince, (*Öper*) benim için mukaddestir. Amma, şimdiye kadar yaptıklarına gölge düşürmemek için, ben bu vârislikten vaz geçiyorum. Tacı-tahtı istemiyorum!

MÜBİ TARKAN : Helâl olsun sana bu toprağın suyu, ekmeği!
KÜR-ŞAD : Velihtlığı ise, Çin esaretinde vekârla yaşayan, kardeşimin oğlu Ürkü Tekin'e teklif ediyorum. Peki nerde Ürkü Tekin?

BÂNU ÇİÇEK : Babası ile karşılaşp konuşmamak için gelmedi.

İÇGEN HATUN : (*Çin subayına*) Bunlar nasıl mahlûklar böyle? Ne bizim atalarımız sizi anlayabildi ne babalarımız, ne de biz! Atları çekin! Dulu! Sen bana bağlı kalacağına yemin etmiştin; ne oldu verdiğin söz? Haram olsun benim sana yaptıklarım!
(*Çin subayıyla çıkar.*)

MÜBİ TARKAN : Artık bundan sonra, Ötüken, hiçbir devletin esaretinde olmayacak!

DULU HAKAN : Ben, vatanımın, milletimin, eşimin, oğlumun ve kardeşimin karşısında günahkârım, suçluyum! Erkin! Mübi Tarkan! Arslan! Bânu Çiçek! Kür-Şad! Şimdi söyleyin bana! Ben kendi günahlarımı neyle yıkayabilirim?

MÜBİ TARKAN : İnsanlığa insanlıkla!

ARSLAN : İyiliğe iyilikle!

EKİN : Sadakate sadakate!

DULU HAKAN : Dinleyin beni! Babamdan sonra, bu kılıca ben sahip olmalıydım! Amma bu kılıç, kendimizi kesmeye başladı. Amcam Kara Han, cinayet işleyerek ona sahip oldu. Ben de hiyanetle bu kılıcı onun elinden aldım! Bu cinayetlere bu ihanetlere artık bir son vermek lâzım. Şimdi, bu kılıcın sahibi ne ben olabilirim ne de benim evlâdım! Çünkü ihanetle ele geçirdiğim bu kılıca, ben lâıyk değilsem, benim evlâdım da lâıyk olamaz! (*Elindeki kılıçla kendini öl-*

dürmük isterken onu tutarlar.) Bu kılıca, aslında sen lââyık idin Kür-Şad! Bu bakımdan, şimdi, bu kılıcı, adını benim koyduğum senin evladın Kutluğ İleriş kuşanmalıdır. (Kılıcı İleriş'e verir.)

ERKİN : Kutluğ İleriş daha çok küçük! Ona iyi bir vekil seçmemiz gerek!

BANU ÇİÇEK : Senin bu kararını alkışlıyorum Dulu Han! Sen o zaman yaptığın ihanetle Göktürklerin hakanlık sülalesini lekelemiştin. Evladını ise, millet karşısında utandırmıştın. Bugün, Hakanlığı Kutluğ İleriş'e vermekle Göktürk Hakanlık sülalesini lekeden kurtardın. Oğlunun da başı artık yerde olmayacak, utanmayacak!

KÜR-ŞAD : Ben isterdim ki, Kutluğ İleriş'e, akıllı, bilgili, tecrübeli Mübi Tarkan vekil olsun! Çünkü Ötüken'i, ecdadımızın koyduğu kaidelere göre yalnız o idare edebilir!

(Mübi Tarkan, ellerinde kılıç tutan İleriş'i tutar, bir bayrak gibi başının üstüne kaldırır.)

GAİBDEN SES :

Ey Türk beyleri! Ey millet işitin!

Yukarıda mavi gök çökmedikçe,

Aşağıda kara toprak yarılmadıkça,

Senin elini, senin töreni kim bozabilir?

Ey Türk milleti! Silkin ve kendine dön!

Sen kendin olunca büyük olursun!

(S O N)

98.06.Y. 0001 - 2124

N° 1906

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER: 23 Nisan 19
Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ Bölgesi'nin /
kiye'ye göçen geniş bir aileye mensup.

B-11788

İlk, orta ve liseyi Sivas'ta okudu. 1960 yılında A.Ü. Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu.

Askerliğini Çankaya'da Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı'nda yaptı. Askerlikten sonra, kısa bir süre Yeni İstanbul Gazetesi'nde Meclis Muhabiri olarak çalıştı.

1964-1968 yılları arasında Ankara Radyosu'nda hizmet verdi. 1969-1975 yıllarında Sivas'ta avukatlık yaptı. Sonra tekrar Ankara'ya döndü. Başbakanlık Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı'nda ve TRT Ankara Televizyonu'nda görev aldı.

1979 yılında Kültür Bakanlığı'na Müsteşar Yardımcısı olarak atandı. 12 Eylül harekâtından sonra Bakanlık Müşavirliği'ne çekildi. 1994 yılında Başbakanlık Müşavirliği'nden emekli oldu.

Yalnızlık, Duvak, Seninle isimli şiir kitapları,

Şiirimizde Ana, Sivas'a Şiir isimli antolojileri,

Üsküp'ten Kosova'ya, Türkistan Türkistan, Âşık Veysel isimli nesir kitaplarının çeşitli baskıları yapıldı.

Yavuz Bülent Bâkiler, yine Bakanlık yayınlarımız arasında çıkan Bahtiyar Vahapzâde'ye ait **Nereye Gidiyor Bu Dünya-İkinci Ses-Feryat** isimli üç tiyatro eserini Azerbaycan Türkçesi'nden Türkiye Türkçesi'ne aktarmıştı.

ÖZÜMÜZÜ KESEN KILIÇ (GÖKTÜRKLER) konu olarak, miladın 630. yılında, Çin'in mağlub ettiği birinci Göktürk Hakanlığı'nın istiklâl mücadelesini ele alıyor.

Eser, târihî kaynaklar dikkate alınarak yazılmıştır.

ISBN 975-17-2028-1

9 789751 720283

450.000 TL.